Appell

www.folkehjelp.no
Nr. 4, 2012

Demokratisering

Cuba i endring

Profilen: Margreth Olin

Syriske flyktninger

Appell

Utgiver: Norsk Folkehjelp
Nr. 4, 2012. Årgang 72

Tidligere *Melding*, *Helsa*, *Helse Miljø Trivsel*, *Norsk Folkehjelp* og *Magasinet Norsk Folkehjelp*

Postadresse:
Postboks 8844 Youngstorget
0028 OSLO

Besøksadresse:
Norsk Folkehjelp
Storgata 33 A, Oslo

Telefon: 22 03 77 00
Faks: 22 20 08 70
Internett: www.folkehjelp.no

Redaktør: Torunn Aaslund
E-post: taa@npaid.org

Medarbeidere dette nummer:
Sissel Fantoft, Linn Stalsberg, Hilde Jørgensen, Helle Berggrav Hansen, Torunn Aaslund, Evelyn Støen, Tine Solberg Johansen, Lena Fiske, Mille Lübbert Hansen, Are Stranden, Kristine Lindberg, Eirik Sjåvik, Erik S. Sundt, Audun Herning, Samantha Hargreaves, David Bergan og Cristina Santacruz.

Grafisk utforming: Heydays.no
Trykk: Aktietrykkeriet AS, Fetsund
Opplag dette nummer: 35 026

ISSN 0804-7758

Annonsekontakt:
Arild Halsne, tlf.: 915 90 578
E-post: arild@hrme.no

Redaksjon avsluttet:
29. november

Signerte artikler gir ikke nødvendigvis uttrykk for Norsk Folkehjelps syn.

Ønsker du å bli medlem? Kontakt oss på telefon 22 03 77 00, eller besøk oss på www.folkehjelp.no

Norsk Folkehjelp

FOTO: Erik Sundt

FOTO: Scanpix

FOTO: Torunn Aaslund

Innhold

AKTUELT

4 Enslig mindreårige – frykter bursdagen

6 Profilen: Margreth Olin

8 Drapsmenn går fri i Irak

10 Gaza må gjenoppbygges

12 Cuba: Åpner opp

16 Chevron nekter å ta ansvar

VIS SOLIDARITET

18 Syriske flyktninger bor under vanskelige forhold

FOLK FORANDER VERDEN

20 Fagforbundets ambassadørkorps

TEMA DEMOKRATISERING

24 Solidaritetsungdommen i Bergen

28 Fred og forsoning i Myanmar

30 Sør-Afrika: Gråt, mitt elskede land

34 Fredsforhandlinger i Colombia

LEDER

Kjemper for medbestemmelse

IGJEN HAR BOMBENE regnet over Gaza. Kvinner, barn og menn har prøvd å gjemme seg så godt de kan, men ingen steder har de vært trygge. Gamle traumer har blitt vekket på ny og nye traumer er skapt. 153 mennesker ble drept, 103 av dem var sivile og minst 33 var barn. På åtte dager falt det 1500 bomber over Gaza.

Temaet for Appell denne gangen er demokratisering. Det må føles som et ironisk konsept for 1,6 millioner mennesker som er innestengt i Gaza. Norsk Folkehjelps landdirektør i Palestina, Kjetil Østnor, skriver at han hadde en følelse av at noe var i gjære før bombingen startet og ba sine kollegaer om å hamstre mat og vann. Hvorfor gjorde han det? Jo, en av grunnene var fordi det nærmet seg valg i Israel, som det også gjorde forrige gang Israel angrep Gaza i 2008, og den høyreorienterte regjeringen til Benjamin Netanyahu hadde behov for å lede oppmerksomheten bort fra interne problemer i Israel.

På alle kontinenter pågår det en kamp for å få lov til å være med på å bestemme. I Syria slo presidenten nådeløst tilbake og hundretusenvis av syrere har måttet flykte fra sine hjem. Både Myanmar og Colombia står foran krevende fredsprosesser. Myanmar er allerede i gang. Grepet om folket er såvidt løsnet, men myndighetene har en stor jobb foran seg for å vinne tilstrekkelig tillit fra folket, som har vært undertrykt og forfulgt i årtier, til å kunne inngå varige fredsavtaler.

I Colombia har både myndigheter og gerilja nå innsett at konflikten i landet ikke kan løses ved hjelp av våpen. Her har folket stått mellom myndighetene som representerer de rike og mektige og geriljaen som startet sin kamp for å få til en mer rettferdig fordeling av ressursene, men som de siste årene har involvert seg tungt i narkotikatrafikken.

I Sør-Afrika er folk frustrerte. Da apartheidregimet falt hadde de store forventninger om et bedre liv. 18 år etter det første frie valget – der alle kunne delta – er ulikhetene større enn noen sinne. Gruvearbeiderne som , i august i år, streiket mot elendige boforhold og ekstremt lave lønninger, ble lokket inn i bakhold og skutt ned av politiet. Det var den verste massakren i Sør-Afrika siden Sharpville-massakren i 1960.

Vi kan bidra til alle disse demokratiprosessene ved å støtte sivilsamfunnets aktører, enter det er kvinnegrupper, ungdommer eller fagorganiserte, for uten sivilsamfunnet blir det ikke noe demokrati.

Torunn Aaslund
Redaktør

MILJØMERKET 241 393 Trykksak

KYOTO CO2 No. 0003 KLIMANØYTRAL TRYKKSAK

Frykter for 18-årsdagen

16 år gamle Naser venter på at han skal bli 18. Han gleder seg ikke. Når han blir 18, er han voksen. Da skal han sendes ut av Norge.

TEKST Tine Solberg Johansen FOTO Eirk S. Sundt

– DE SOM HAVNER i denne gruppa, de som bare får være i Norge til de er 18 år, får en spesiell brutal behandling, sier Liv Hatland.

Hatland har vært verge for flere hundre barn som kommer til Norge uten foreldre og søker asyl. Naser har gjort spesielt inntrykk på henne. Han er ett av barna som har fått vedtak om tidsbegrenset midlertidig oppholdstillatelse. Naser får bli i Norge til han er 18 år, men da må han reise tilbake til hjemlandet sitt. Vedtaket blir gitt når barn kommer alene til Norge, ikke har grunnlag for opphold, og ikke har omsorgspersoner i hjemlandet de kan sendes tilbake til.

Liv Hatland

KONTAKT MED BROR

– Jeg møtte Naser hos politiet. Det var første gang han var i Norge. Da virket han syk, utslått, svak og fortvilet, forteller Hatland.

– Jeg fulgte ham mens han var på mottaket, og jeg var med ham på asylintervjuet, sier Hatland rolig.

– Nasers mor er død og faren var voldelig, Naser har hørselsskader etter slag fra faren på det ene øret. Han har ingen kontakt med faren sin og ingen andre omsorgspersoner i hjemlandet.

– Da jeg var med Naser til UDI, fikk han kontakt med broren sin på telefonen. Broren bor i Norge og har oppholdstillatelse her. Naser var veldig rørt, og lo og gråt om hverandre da han fikk snakke med broren, forteller Hatland.

– Tenk deg, du er alene i verden, og så finner du broren din i Norge, smiler hun.

SELVMORDSFORSØK

Hatland lener seg tilbake i stolen. Hun snakket fortsatt med rolig stemme.

– Så kom vedtaket om at han skulle få bli i Norge til han er 18 år, men at han deretter må reise ut av landet.

– Det var et veldig tøft vedtak å motta. Advokaten og jeg forsøkte å forklare ham at han får ikke være i Norge lengre enn til han er 18 år. Han brøt sammen.

– Etter det prøvde han, i løpet av kort tid, å ta livet sitt tre ganger.

– Den ene gangen forsøkte han å henge seg. Den andre gangen prøvde han å kaste seg i vannet. Og den tredje gangen skadet han seg selv, forteller Hatland.

OFFER FOR INNSTRAMNING

Hatland forteller at Naser nå sitter på et mottak og gruer seg til 18-årsdagen.

Da skal han klare seg helt alene. Han har ingen omsorgspersoner derfor har han jo fått tidsbegrenset midlertidig opphold her i landet. Men når han blir 18 år, betrakter myndighetene i Norge ham som voksen. Han kan klare seg selv, og skal begynne å bygge en ny tilværelse i hjemlandet, sier hun.

Broren fikk oppholdstillatelse før Naser, og da var bestemmelsene mer liberale. Naser er et offer for at det har skjedd en innstramning i innvandringspolitikken, sier Hatland.

Hun forteller at til tross for at Naser får tilbud om opplæring i det han måtte ønske som kan være til nytte den dagen han må reise ut, er det vanskelig å motivere ham til å gjøre noe som helst.

BØR GIS OPPHOLD

Som verge for flere barn og instruktør for andre verger, har Hatland hørt flere liknende historier om barn som blir sittende og grue seg til 18-årsdagen. Hun mener den eneste humane løsningen er å la dem få bli i landet.

– I praksis, når vi ser de konkrete eksemplene, mener jeg denne lovbestemmelsen slår veldig uheldig ut. Det å få et slikt vedtak, at man skal reise ut når man er 18 år, og så sitte her og vente i mellomtiden, det oppleves så grusomt. Hvis det først blir fastslått at søker er under 18 år så bør konsekvensen være at de får opphold, sier Hatland.

Hun understreker at hun er klar over at det ikke betyr at alle under 18 år som kommer alene til landet har rett på opphold i Norge.

– Hvis du har omsorgspersoner i hjemlandet og ikke har sterke nok grunner til at du får oppholdstillatelse her i landet, så får du avslag med én gang, sier hun.

VILLE REDUSERE ANKOMSTER

Da de innførte tidsbegrensede midlertidige tillatelser i 2009, var det for å få ned ankomstene av enslige asylsøkerbarn og hindre at barn som ikke hadde behov for beskyttelse ble sendt på den farefulle ferden mot Norge. – Men det er dilemmaer, innrømmer statssekretær i Justis- og beredskapsdepartementet, Pål Lønseth.

– Vi mener likevel at vi har valgt det som er best og som også er forsvarlig, selv om jeg ser det er vanskelig for de barna det gjelder at vi gjør det på den måten, sier Lønseth.

Pål Lønseth

Han forklarer at bestemmelsen om tidsbegrenset, midlertidig oppholdstillatelse for 16- og 17-åringer ble innført i 2009.

– Det ble innført som tiltak fordi vi hadde veldig mange ankomster av enslige mindreårige asylsøkere til Norge. Vi så at veldig mange barn reiser, og det er ofte familien som sender dem av gårde, fra opprinnelseslandet i retning Europa og Norge. Det er veldig farefulle reiser, som bør unngås hvis man ikke har et beskyttelsesbehov, sier han.

– Skulle vi gi opphold til alle, ville det være en oppfordring til familier i utviklingsland om å sende barna sine til Europa og Norge på en meget farefull ferd, uten at de har beskyttelsesbehov. Det er negativt og vi må bruke veldig store ressurser i Norge hvis vi har veldig, mange ankomster. Det vil gå utover vår evne til å bruke ressurser ute, fortsetter Lønseth.

– Jeg tror det også er viktig å ha med seg at i dag er innvilgelsesprosenten på enslig mindreårige asylsøkerbarn over 80 prosent. Det er et forholdsvis lite antall personer som får denne begrensende tillatelsen.

Lønseth sier det foreløpig ikke er noen konkrete planer om å endre bestemmelsen med midlertidige tillatelser.

– Vi har en løpende vurdering av hele asylpolitikken for å se hva som er best, men vi mener at dette er en riktig regel. Vi må anstrenge oss for at oppholdet de får i Norge skal være minst mulig belastende og at de skal ha best mulig tilbud, sier han.

LOVEN

Utlendingsforskriften § 8-8.

Begrenset oppholdstillatelse til enslige mindreårige asylsøkere over 16 år som får opphold på grunn av mangel på forsvarlig omsorg ved retur.

Enslige mindreårige asylsøkere som har fylt 16 år på vedtakstidspunktet og som ikke har annet grunnlag for opphold enn at norske myndigheter anser at søkeren er uten forsvarlig omsorg ved retur, kan gis oppholdstillatelse etter lovens § 38 første ledd til fylte 18 år. Tillatelsen kan ikke fornyes og danner ikke grunnlag for oppholdstillatelse for familiemedlemmer etter lovens kapittel 6.

FAKTA

- Som et resultat av regjeringens innstramninger i asylpolitikken, er det siden 2009 gitt vedtaket tidsbegrenset midlertidig oppholdstillatelse i Norge for 16 - 18 åringer som ikke har grunnlag for opphold og ikke har omsorgspersoner i hjemlandet.
- 149 enslige mindreårige asylsøkere har fått vedtaket siden bestemmelsen trådte i kraft.
- I år har 31 enslige mindreårige fått begrenset tillatelse, 37 har fått avslag på asylsøknaden og 278 har fått oppholdstillatelse.
- Fem personer er uttransportert og ni har reist tilbake med International Organization for Migration (IOM) siden bestemmelsen trådde i kraft.
- Det er i dag 29 enslige mindreårige som sitter på mottak med tidsbegrenset, midlertidig opphold.
- 80 personer som har hatt begrenset tillatelse, har nå utreiseplikt.

(Kilde: UDI)

De andres liv

TEKST Linn Stalsberg FOTO Erik Sundt

– Samvittigheten er min arbeidsgiver, sier filmskaper Margreth Olin. Denne arbeidsgiveren ba henne for et par år siden lage filmen om de andre ungdommene i Norge, dem vi ikke vil ha og returnerer til landet de flyktet fra. Nå håper hun på lovendring og at barn anses som barn, uansett.

DET FINNES UNGDOMMER på flukt som kommer hit mutters alene. Mange har ikke omsorgspersoner igjen i hele verden. 149 av dem har fått såkalt midlertidig opphold siden 2009. Det betyr at de får bli til de fyller 18 år, så kastes de ut. De som er yngre enn 15 år havner i barnevernets omsorg, men de over 15 blir sittende fast i mottak inntil 18-årsdagen.

– Uholdbart, og et brudd på Barnekonvensjonen, mener Margreth Olin.

Norske politikere skal presses til å svare på om dette virkelig er greit, og det er filmen «De andre» som stiller spørsmålet.

SKEPSIS OG FREMMEDFRYKT

Vi møter Margreth Olin på stamkafeen på Grünerløkka, i gata der hun bor. Avslappet, men intens i formidling av filmens alvor. Morsom, men alvorlig og profesjonell. Å spre filmens budskap langt utover filmen selv er en del av prosjektet. Like mye aksjonist som filmskaper, like mye medmenneske som regissør. Og nå? Mest av alt er hun er redd for hva måten vi behandler asylsøkere på gjør med oss.

– Jeg er redd vi som samfunn mister humanismen vår. Det er fint at vi har en

sunn skepsis til folk som søker asyl, men nå er det slik at skepsisen gjennomsyrer systemet. Både folk og saksbehandlere tror asylsøkere juger om alt. Denne skepsisen nærer oppunder en fremmedfrykt. Men disse ungdommene vet ikke engang hva et asylintervju er. De aner ikke hva som står på spill, sier Olin oppgitt.

Ved å følge flere unge asylsøkende gutter over lang tid vant hun tilliten deres, og fikk innblikk i opplevelser og skadede sinn som mang en saksbehandler ikke klarer på begrenset tid. Hun så selvmordsforsøk, livsfarlig flukt over grenser, og livredde unge menn uten en mamma eller pappa.

– Ikke alle kan se det jeg har sett, eller møte asylsøkere på denne måten, så det er min oppgave å vise det fram, sier hun, og legger til:

– Det var mer sjokkerende å gå inn i disse ungdommenes historie enn jeg trodde. Hvordan skulle jeg få folk til å forstå hvordan det er å leve med så mye frykt at man blir lam av det, slik som Hussein. Mange har panikkangst. Har mistet taleevnen, driver selvskading eller tar overdoser. De er selv helt stemmeløse i samfunnet. Media gjør ikke jobben sin, og ikke politikere heller, som aksepterer brudd på Barnekonvensjonen.

Goli på flukt fra Kurdistan. Khalid, og de to brødrene Hussein og Hassan fra Afghanistan. Olin er med dem. På asylmottaket, på grensestasjonene i Hellas, på den livsfarlige flukten fra Kurdistan til Tyrkia, i sykebilen etter selvmordsforsøk, på den psykiatriske institusjonen, i rettssalen.

MORALENS VOKTER ELLER BARE LITT KRITISK?

Fra hun var liten, har Margreth visst at hun skulle fortelle historier. På 90-tallet, da alle andre var ironiske og tullete, kom Olin inn fra sidelinja med det største alvor og en film om dyrerester som knuses grotesk opp til nytt dyrefôr. Hun skilte seg opplagt ut og har blitt beskrevet som selve personifiseringen av «det nye alvoret». – Folk har godt av å se slike dokumentarer, sa hun den gang, uten snev av samtidens ironi.

– Jeg fikk tidlig stempel som moralens vokter, men det er et misforhold mellom hvordan jeg fremstår i media og hvem jeg er ellers. Hvis det jeg gjør er så spesielt er det bare et tegn på at vi har for få kritiske dokumentarstemmer. Dette er ingen deprimerende film, det er en sterk film. Jeg er systemkritisk, men det betyr jo ikke at jeg går rundt og er sur og sint i hverdagen, sier Olin, og legger til at hun for øvrig blåser i denne type kritikk.

– Å bli kalt politisk korrekt betyr ingenting, det er en tom og hul term. Jeg er sannferdig i forhold til det jeg ser. Jeg synes folk skal se «De andre» med vannfast mascara.

Men hun vil heller ha samtale enn kamp, og hun vil så gjerne tro at det må være uvitenhet som får politikere til å behandle disse ungdommene så dårlig, og ikke ond vilje.

– Bare de nå får se hva de gjør, så vil ting endre seg, mener Olin. For kunnskapen om hvilke traumer disse barna har, finnes; hos leger, sykepleiere og psykologer.

Å VISE FREM ENKELTMENNESKER

«Du vet ikke hva en mamma betyr, savnet etter en mamma,» sier en av ungdommene i filmen. De har flyktet fra stefedre som mishandlet dem, foreldre som ble drept foran nesa på dem.

Og det stikker i hjertet, slik Olins filmer ofte gjør.

– Å vise frem enkeltmennesker er å vise frem følelser. Det er også gjennom følelser vi mennesker møter hverandre, sier hun.

For selv gråt hun mye underveis i filmingen. Hun gråt hjemme etter opptak, og hun gråt hele veien hjem fra Hellas etter å ha møtt Goli og andre flyktninger der nede, fanget i et mareritt mens de drømte om Europa. Å møte disse guttene har endret meg sier hun.

– Jeg tror ingen er født onde. Men i Hellas så jeg ondskap. Bunnen er flyttet i mitt verdensbilde; jeg har tatt inn andre menneskers erfaringer og jeg bærer dem med meg, sier Olin.

I dag sitter Goli i fengsel i Hellas. Hussein, som er svært syk, har fått en treårig tillatelse som danner grunnlag for permanent opphold, mens storebror Hassan fremdeles bare har et nytt ettårig midlertidig opphold. Khalid forsvant ut i Europa da han ble 18, men er innom Norge i forbindelse med lanseringen av filmen.

FAKTA

Margreth Olin (42)

- Aktuell med filmen *De andre* og aksjonen nestekjærlighet.no, for en mer human asylpolitikk.
- Bor på Grünerløkka i Oslo med to døtre, Maria på 21 og Milla på 11.
- Har mottatt en rekke priser for filmene sine, blant annet Amanda-prisen for *Dei mjuke hendene* og *Kroppen min*. *Engelen* var Norges Oscar-kandidat i 2010. Hun har utdannelsen sin fra Universitetet i Bergen og fra Høgskulen i Volda og står for både manus, regi og produksjon av *De andre*.

Dokumentarfilmen «*De andre*»:

- Margreth Olin mener det er et brudd på Barnekonvensjonen at unge asylsøkere mellom 15 og18 år får midlertidig opphold til 18-årsdagen, da de kastes ut. Filmen følger slike ungdommer i Norge. Dette tiltaket var noe regjeringen innførte i 2009 for å begrense innvandringen
- Filmen er blant annet vist for Stortinget, Justisdepartementet, og Barne- og likestillingsdepartementet og UDI. Verken UDI, UNE eller Justisdepartementet lover endringer etter å ha sett filmen. SV ønsker å fjerne ordningen med midlertidig opphold for mindreårige.
- *De andre* vant prisen for beste dokumentarfilm på årets BIFF (Bergen Internasjonale Filmfestival).

Drapsmenn går fri

TEKST OG FOTO Torunn Aaslund

– Vi har fått en amnestilov i Kurdistan-regionen i Irak, som åpner for at de som begår æresdrap kan slippe straff. Jeg har sett at fedre som har drept døtrene sine har blitt sluppet fri på grunn av loven. Den fører til flere æresdrap og en økning i vold mot kvinner. Samtidig ser vi at lovverket som skal beskytte kvinnene ikke blir brukt, sier Bahar Munzir.

BAHAR MUNZIR OG Sawen Ali Hama representerer organisasjonen PDA (People's Development Association) og arbeider for å bekjempe overgrep og drap på jenter og kvinner i de kurdiske områdene nord i Irak.

Bahar og Sawen er i Norge for å snakke med irakiske kurdere om tvangsekteskap og æresdrap.

– Kurdiske jenter i Norge kan oppleve å bli giftet bort mot sin egen vilje. Derfor er vi her, for å diskutere problemet slik at jentene slipper dette, forteller Bahar.

KONSERVATIV MOTSTAND

I Norge bruker de erfaringene sine fra Kurdistan-regionen når de snakker med kurdere om problemer som tvangsgifte, æresdrap og kjønnslemlesting. – Stort sett blir vi godt mottatt, de aller fleste støtter oss. Men vi møter også motstand, særlig fra mer konservative mennesker, og folk som står myndighetene i Kurdistan-regionen nært og som ikke ønsker å snakke høyt om denne praksisen, forteller Bahar.

– Vi har hatt fire møter i Norge. I Oslo, Trondheim, Kristiansand og i Fredrikstad og det har vært veldig godt oppmøte.

Til daglig er Sawen sosionom på et av PDAs rådgivningssentre i byen Rania. Hver dag snakker hun med unge jenter som frykter å bli tvunget til å gifte seg, men hun snakker også med jenter på 14-15 år som ønsker å gifte seg og slutte på skolen, og som må overtales til å vente. Sawen har jobbet på senteret i 14 måneder og mener hun ser en økning i antall henvendelser.

– 46 prosent av henvendelesene gjelder tvangsgifte, forteller hun. – Jeg tror at vi får flere henvendelser fra jenter nå fordi vi reiser rundt og informerer også i mindre byer og tettsteder. Derfor vet flere at senteret finnes og de kan få hjelp.

– De mange æresdrapene fikk oss til å slå oss sammen med andre organisasjoner og starte aksjonsgruppa Zhyan (Livet). Vi ville få myndighetene til å ta problemet på alvor slik at loven fra 2011 som skal beskytte kvinner mot overgrep blir praktisert, noe som ikke skjer i dag, forteller Behar som også er gruppas talsperson.

VOLDTATT AV BRØREN

Zhyan ble opprettet i august, etter at 14-åringen Nigar Rahim ble drept av sin famile. Nigar hadde blitt voldtatt av sin bror, og fikk hans barn. Det statlige krisesenteret hun oppholdt seg på, sendte henne tilbake til familien som drepte henne to måneder senere.

– Nigars skjebne fikk oss til å danne Zhyan, fordi vi ville presse myndighetene til å ta ansvar for Nigars død, forteller Bahar. 58 organisasjoner sluttet seg til Zhyan, og det første de gjorde var å besøke Nigars grav for å legge ned blomster. Deretter demonstrerte de utenfor krisesenteret som hadde sendt Nigar tilbake til familien. Demonstrasjonen fikk mye mediedekning, og allerede dagen etter annonserte myndighetene at de ville granske saken. De konkluderte med at det statlige krisesenteret og dermed myndighetene selv, kunne klandres for jentas død.

IKKE BARE FOKUSERE PÅ OVERGRIPERNE

– Problemet med overgrepene mot kvinner kan ikke løses ved at vi bare fokuserer på overgriperne, for det er et problem med holdningene i hele samfunnet, forteller Sawen. – Vi har statistikk som viser at 94 prosent av befolkningen støtter æresdrap.

I rettsaken fortalte Nigars bror om daglig press og fordømmelse fra naboene om at de var en umoralsk familie og at dette var grunnen til at Nigar ble drept.

– Jeg ønsker å gå inn i fengslene for å snakke med drapsmennene og få et bilde av hva som får dem til å begå disse forbrytelsene og hvordan de har opplevd presset fra omgivelsene, forteller Sawen.

– Det er ingen unnskylding for drap, men det betyr at hele samfunnet må ta ansvar for drapene og endre sine holdninger.

IKKE FOR PYSER

Arbeidet som PDA driver kan være farlig, og de har mottatt trusler fra familiene til drepte jenter. På spørsmål om man må være spesielt modig for å bekjempe dette problemet, svarer Behan at man i hvertfall ikke må være redd, og man må være tålmodig.

– Dette arbeidet vil ta lang tid fordi det er holdninger som er dypt forankret, sier Behar, som har bodd flere år i Norge. – Det jeg har lært av kvinnekampen i Norge er at forholdene for kvinner endret seg enormt fra 50-årene til 70-årene, og det gir meg håp om at det også er mulig å få til endringer i Kurdistan, avslutter hun.

FAGBEVEGELSENS EGEN «FREDSPRIS»

Arthur Svenssons internasjonale pris for faglige rettigheter

Artur Svenssons internasjonale pris for faglige rettigheter ble opprettet i 2010 av Industri Energi og tildeles en person eller organisasjon som i særlig grad har fremmet faglige rettigheter og/eller styrket fagorganisering.

Prisen er på 500 000 kroner og deles årlig ut basert på innsendte forslag fra fagforeninger og tillitsvalgte fra hele verden.

TIDLIGERE PRISVINNERE

2010: Wellington Chibebe, generalsekretær i Zimbawe Congress of Trade Unions.

2011: Shaher Saéd, generalsekretær i Palestine General Federation of Trade Unions.

2112: C.CAWDU (Coalition of Cambodian Apparel Workers Democratic Union)

PRISKOMITÉ

Priskomiteen består av Leif Sande, komiteleder (Industri og Energi), de to tidligere LO-lederne Gerd-Liv Valla og Yngve Hågensen, Randi Bjørgen (tidligere YS-leder), Helga Hjetland (tidligere leder av Utdanningsforbundet), Finn Erik Thoresen (styreleder i Norsk Folkehjelp) og Liv Tørres (general-sekretær i Norsk Folkehjelp).

Fristen for å foreslå kandidater er 31. januar 2013.

Les mer om prisen og statuttene http://www.svenssonprisen.no

Eller ta kontakt med komitésekretær Espen Løken på mobil:
+47 918 49 707
E-post:
espen.loken@industrienergi.no

Gaza i våre tanker og hjerter

TEKST Kjetil Østnor, Norsk Folkehjelps landdirektør i Palestina FOTO Ashraf Amra/Scanpix

Egypt har lyktes med å fremforhandle en våpenhvile mellom Hamas og Israel. Siden bombingen av Gaza startet har jeg holdt daglig kontakt med de ansatte på Norsk Folkehjelps kontor i Gaza. De har vært gjennom noen veldig tøffe dager og netter, men de har overleved. Håpet nå er at våpenhvilen skal holde.

I MANGE MEDIER ble eksaleringen på Gazastripen omtalt som om det er to jevnbyrdige parter som er i konflikt, men faktum er at Israel er okkupasjonsmakten som angrep en del av det området de okkuperer.

BOMBET ET FENGSLET FOLK

Gaza har i lang tid vært holdt i et kveletak, under blokade. Blokaden gjelder på land, på vann og i lufta. En befolkningen på over 1,6 millioner, hvorav halvparten av dem er under 18 år, bor på et område på kun 360 kvadratkilometer. Som følge av blokaden er 80 prosent av befolkningen allerede avhengige av nødhjelp, en tredel av arbeidsstokken er uten jobb, og halvparten av ungdommen arbeidsløse. Bortsett fra tunnelene kontrollerer Israel all import og eksport. Dette har ødelagt økonomien og gjort folk avhengige av nødhjelp. Israel bombet altså et folk de allerede hadde fengslet.

HVORFOR NÅ?

Bombingen av Gaza startet med drapet på lederen av Hamas' militære ving onsdag ettermidag den 14. november. Før det hadde det vært en eskalering, men siden natt til tirsdag hadde det vært stille, så håpet da var at roen skulle fortsette. Det var imidlertid noe i lufta som fikk meg til å be alle ansatte i Norsk Folkehjelp i Gaza om å hamstre mat og vann og forberede seg på det verste.

Akkurat som under krigen på Gazastripen i 2008–2009 visste vi at det nærmet seg et valg i Israel. Det var dermed spekulasjoner om at de høyreekstreme kreftene i landet med statsminister Netanyahu i spissen ville angripe Gaza for å høste politisk gevinst. Den høyreekstreme regjeringen i Israel har fått mye kritikk for å ikke klare å takle de sosiale problemene i landet, og bruke alt for mye av statsbudsjettet på millitær opprustning. Et angrep på Gaza ville flytte fokuset vekk fra de sosiale problemene.

Vi visste og at det ikke var mange ukene til PLO ville gå til FN og be om status som en observatørstat, noe Israel og USA er imot. PLO hadde startet kampanjen med lobbying overfor ulike europeiske, afrikanske og asiatiske land. Mange fryktet derfor at Israel ville benytte anledningen til å angripe Gaza for å distrahere og flytte fokuset for internasjonalt diplomati bort fra oppgradering av PLOs status i FN. Gaza har på mange måter blitt Israels punching bag, og på onsdag braket det løs i Gaza igjen.

161 personer drept og rundt 1000 såret

Tallene på antall døde og sårede i Gaza nådde rundt 161 med omtrent 20 drepte og over 100 sårede i gjennomsnitt per døgn. Israel har siden onsdag ettermiddag bombet over 200 steder i døgnet på den lille stripen langs Middelhavet. Tallet på sårede nådde rundt tusen personer og omtrent halvparten av de drepte og sårede var kvinner og barn. Landbruksministeriet i Gaza meldte at bare i løpet av de to første dagene fra onsdag til fredag, var det gjort ødeleggelser på landbruket i Gaza for 100 millioner USD.

VEIEN VIDERE

Så fort vi vet at våpenhvilen holder, er Norsk Folkehjelp sammen med sine partner organisasjoner på Gazastripen klar til å ta fatt på det viktige arbeidet med å reparere skadene både på folk og land. Barn vil trenge hjelp med å komme over traumene de har vært igjennom. Det vil være behov for assistanse for å få utdanningssystemet opp og stå igjen, og mange barn vil trenge bistand og oppfølging for å komme tilbake til et normalt liv igjen. I landbrukssektoren er mye jordbruksland ødelagt, inkludert vanningssystemer og drivhus. Bøndene vil trenge bistand for å komme igang igjen med å dyrke jorda. Vi i Norsk Folkehjelp i Palestina står klare til å gjøre vårt. Men enda viktigere er det at verdenssamfunnet gjør sitt og får satt en stopper for blokaden av Gazastripen, slik at befolkningen der får sin frihet og verdighet tilbake.

Cuba i endring

TEKST OG FOTO Torunn Aaslund

Da østblokken falt med Berlinmuren i 1989 og Sovjetunionens oppløsning i 1991, ble Cuba hardt rammet økonomisk. 90-tallet blir på Cuba betegnet som «Den spesielle perioden». Eksportinntektene raste da sukkerprisene sank til et bunnivå og Cuba ikke lenger fikk eksportert varene sine til land i Øst-Europa. Det var ikke lenger mulig for Cuba å omgå virkningene av USAs handelsblokkade mot landet. For første gang siden revolusjonen opplevde folk knapphet på mat, og mangelsykdommer ble utbredt.

DET BLE NØDVENDIG å sette i gang tiltak for å øke matproduksjonen i landet betraktelig. Landbruket måtte moderniseres og effektiviseres. Sukkerproduksjonen måtte erstattes av matproduksjon. Og på grunn av svak infrastruktur, ble det viktig å dyrke maten nær der hvor folk bor – i byene.

Det åpnes nå sakte men sikkert opp for privatisering på Cuba. Landet satser stort på turisme. Folk får tillatelse til å drive forretningsvirksomhet, og kooperativene får lov til å selge overskuddet av det de dyrker på det private markedet.

DRØMMESAMFUNNET

– For åtte år siden fikk vi muligheten til å drømme hvordan vårt nabolag skulle se ut i framtida, og så fikk vi midlene til å oppfylle drømmen, forteller Marika Batista Gonzalez i Sabanilla.

Sabanilla ligger i Holguin-provinsen på Cuba. Der har to kooperativer gått sammen om å utvikle og modernisere lokalsamfunnet sitt med støtte fra Norsk Folkehjelps partner ANAP.

– Den viktigste drømmen av alle var å få elektrisitet ut hit, forteller Marika. Med elektrisitet ble de i stand til å øke produksjonen i kooperativet betraktelig, blant annet ved å oppdatere vanningssystemet som tidligere ble drevet på ulønnsom diesel. De har nå tre vanningssystemer som til sammen dekker 42 hektar jordbruksland.

– Vanntilførselen ble oppgradert, og alle husene fikk innlagt vann, forteller Marika. Alle husene, som tidligere bare hadde jordgulv, har nå fått gulvfliser.

– Det er de tingene som har hatt størst betydning for folk, men vi har gjort mye mer her, sier hun. – Vi bygde ny butikk og en markedsplass i tillegg til et sosialt samlingssted. Vi bygde et mekanisk verksted som kan reparere landbruksutstyret når det går i stykker. Vi fikk eget datarom på skolen, som også fikk nytt tak, og vi fikk vindmøller og pumper, forteller hun.

– Når folk først begynte å drømme, fikk de lyst til å forbedre seg og lære mer, sier Marika. Det ble arrangert mange kurs som var åpne for alle, og i dag har alle basiskunnskaper som tilsvarer 12 års skolegang.

STAMFAREN

– Jeg er slett ikke for gammel til å bidra for lokalsamfunnet mitt, sier Dismelido Escalona Labrada på 72 år. I 40 år ledet han kooperativet, men nå har han overlatt roret til yngre krefter.

– Jeg ble født i Sabanilla og har bodd her hele mitt liv, bortsett fra ett år jeg var så heldig å få reise til Sovjetunionen for

Dismelido Escalona Labrada er stolt av alt kooperativet har oppnådd, men han mener de ikke er ferdige enda.

PÅ KARTET

å lære om kooperativisme. Det var i 1977, sier Dismelido. Han sitter i skyggen under et tre i hagen sin med barn og barnebarn rundt seg.

– Siden vi startet prosjektet har produksjonen her økt med 300 prosent, og gjennomsnittlønna har økt fra 400 til 900 pesos i måneden, forteller han.

– Det er ingen tvil om at alle har det bedre her nå som vi har hatt dette prosjektet i noen år, men det er ikke et perfekt samfunn ennå, sier han. Derfor drømmer vi videre. Vi trenger bedre veier for å transportere alt vi dyrker til byen, sier han.

– Og jeg vil være med videre. Jeg er ikke for gammel til å bidra til å gjøre nye drømmer virkelige, og vil fortsette å kjempe for revolusjonen så lenge jeg kan, avslutter han.

FRA SUKKERRØR TIL KYR

Kooperativet Camilo Cienfuegos er oppkalt etter en av de aller mest kjente revolusjonsheltene på Cuba. Det ligger i midt i Cubas hjerte, like langt fra øst som til vest og fra nord til sør i landet – i provinsen Villa Clara.

Alexis Pérez Díaz er leder av kooperativet som har omstilt driften fra produksjon av sukker til kjøtt- og melkeproduksjon. – Vi er nå overlatt til oss selv og vi må lære oss å gå og så løpe, sier han om den prosessen kooperativet er inne i. Ved hjelp fra Norsk Folkehjelps partner ACPA, skal Alexis nå kooperativets ambisiøse mål om en flerdobling av produksjonen.

For syv år siden begynte omstillingen, og kooperative tar nå i bruk vitenskap for å øke produksjonen. – Vi har 2200 kyr totalt, opprinnelig hadde vi bare arten Sebu, men vi har importert kyr fra Canada for å ale fram en blandingsart som både tåler det varme klimaet og gir en høyere produksjon. – Vi har gått fra tre liter melk per ku for to år siden til fem liter i dag. Målet vårt er at hver ku skal gi 11–12 liter melk. Kjøttproduksjonen har også økt med 50 kg per dyr, fra 380 kg til 430 kg på to år, forteller Alexis.

Nye regler gjør det mulig for kooperativet å selge noe av overskuddet på det private markedet. Fra nyttår 2013 vil det bli tillatt å selge varer for valutaen CUC (konvertibel pesos er en valuta som gir tilgang på flere varer og tjenester enn den vanlige pesosen). – Når vi får tilgang til CUC kan vi kjøpe bedre utstyr og medisiner til dyra, forklarer Alexis.

– Vi har 1000 medlemmer i kooperativet, og de fleste er unge, rundt 30 år i gjennomsnitt, sier Alexis. – Det er viktig at leveforholdene til arbeiderne også forbedres. Allerede nå har lønningene doblet seg fra 500 pesos i måneden til 1000 fordi vi tjener mer penger når produksjonen er økt.

URBANT JORDBRUK

– Etter krisen på 90-tallet ble det viktig å utvikle det urbane jordbruket på Cuba, forteller lederen av ACTAF, Dunia Sintra. Hver ledige jordflekk i og rundt byene ble tatt i bruk til å dyrke mat og holde dyr som geit, sau og kanin. Fordi Cuba ikke hadde tilgang til kunstgjødsel, måtte de lære seg metoder for økologisk landbruk. Grønnsaker hadde tidligere ikke vært en stor del av cubanernes matvaner, men fordi de vokser så raskt, begynte folk å dyrke grønnsaker og dermed begynte de også å spise mer grønnsaker.

– I dag holder disse jordflekkene Havana selvforsynt med grønnsaker og frukt, sier Dunia. Nå får bybøndene også lov til å selge produktene sine fritt på det åpne markedet, men ikke før de har avlevert en del til staten som går til offentlige institusjoner som barnehager, sykehus og gamlehjem. – Mange godt utdannede bymennesker, som leger, lærere og ingeniører, hadde lang vei til arbeidsplassen, og på 90-tallet ble det stadig vanskeligere å skaffe nok mat til familien. Det, samt at det ga en god inntekt, fikk mange til å slutte i sine jobber for å bli bybønder, forteller Dunia.

EKSPERIMENTERER MED JORDBÆR

Nelson Meza gestikulerer ivrig mens han viser rundt på sin lille jordflekk i utkanten av Havanna. Han er utdannet transportingeniør, men driver denne gården sammen med sin sønn. Han dyrker grønnsaker, urter og frukt. Akkurat nå er han mest opptatt av å vise oss jordbærrankene. Han eksperimenterer med å finne jordbær som trives i det tropiske klimaet, for det vil han kunne selge til Havannas mange hoteller. Nelson brenner for virksomheten sin, han kan ikke tenke seg noe annet. Etter noen år som ingeniør tok han over jorda etter sin far som hadde drevet den hele livet. – Etter meg skal min sønn ta over, sier Nelson.

Fra machismo til myk mann

TEKST OG FOTO Torunn Aaslund

Luis lar ikke motviljen mot husarbeid hindre ham i å ta i et tak hjemme.

De ser ut som om de rir mot oss rett ut av en westernfilm, cowboyene fra kooperativet Camilo Cienfuegos i provinsen Holguin på Cuba. Foran dem løper en horde med kyr som pisker opp støvet fra bakken. De aller fleste av kyrne lar seg lede inn i innhengningen, men noen få ungdyr må sirkles inn og jages inn av de hardbarka mennene til hest.

– **JOBBEN VÅR ER** røff og det hendte at vi tok med oss den røffe væremåten hjem, forteller en av cowboyene, Luis Mariano Rodriguez. Han og de andre medlemmene i kooperativet har vært på kurs i likestilling. Et kurs som har gitt dem et helt nytt syn på kvinner og sin egen oppførsel i forhold til dem.

– Etter at jeg hadde gått på kurset, la jeg merke til at kona mi ble mye kjærligere mot meg, ler han. – Jeg har begynt å hjelpe til med husarbeidet hjemme, og jeg lar gjerne døra står åpen så alle kan se. Jeg kan ikke si at jeg liker husarbeid, men det er ikke rettferdig at kona mi skal gjøre alt arbeidet hjemme alene, smiler han. Men så sier han alvorlig: – Det var et nyttig kurs, og nå er det viktig at vi ikke stopper her, men at også resten av byen får tilbud om et slikt kurs. Menn er redde for å bli sett hvis de hjelper til, og foretrekker å gjøre det bak lukkede dører. Dersom hele byen får opplæring i dette, så slipper de å være redde for å bli gjort narr av.

Rodriguez forteller om en av deltakerne på kurset som hadde sagt at en gang kona hadde klaget over at hun var sliten, hadde han svart henne at hun fikk hvile på gravplassen. – Den uttalelsen sjokkerte oss, og var et godt eksempel på hvor respektløst menn behandler kvinner her, sier han. – Men du vet, det er slik vi har blitt oppdratt. – Og vi kan selvfølgelig ikke gjøre for mye husarbeid heller, for da blir kona for godt vant og vi blir husmødrene, ler han.

Lederen for kooperativet, Alexis Pérez Díaz, sitter bak skrivepulten sin og forteller om det første kurset de har hatt i kooperativet siden samarbeidet med Norsk Folkehjelp startet i 2012. Et viktig mål med genderkurset, som det heter på organisasjonsspråket, er å rekruttere kvinner som medlemmer i kooperativet som til nå har satset på å ale opp storfe til melke- og kjøttproduksjon.

– Vi ønsker flere kvinner i kooperativet, sier Alexis. Vi har nå innsett at kvinner kan bidra med mer enn husarbeid, og vi ønsker at de skal utvikle kooperativet videre ved å drive med småfe som gris og sau. Mens Alexis snakker, jobber tre av kooperativets kvinner med å stelle i stand lunsj på kjøkkenet. De ler og kommenterer at mennene sitter og snakker om likestilling, mens det bare er kvinner på kjøkkenet. Økonomisjefen spretter opp for å hjelpe til med serveringen, og Alexsis gliser og sier at det slett ikke er umulig at de trenger å gå enda mer på genderkurs.

HJELP FLYKTNINGENE FRA SYRIA NÅ!

Forholdene for flyktningene fra Syria er uholdbare. Det er akutt mangel på mat, varme klær og nødhjelpsutstyr. Norsk Folkehjelp er i full gang med å hjelpe. Sammen kan vi hjelpe flere!

200 KR	Gir varme klær og annet livsnødvendig utstyr til et barn
300 KR	Sikrer mat i en måned til en familie på fem
500 KR	Gir en komplett nødhjelpspakke til en familie. Pakken inneholder klær og nødvendig utstyr for å overleve vinteren

- **SEND "SYRIA" TIL 2160 (200 KR)**
- **RING 820 44 750 (200 KR)**
- **KONTONUMMER: 5005 14 00000**

TAKK FOR DIN GAVE

Hjelp Sarah og de andre barna i flyktningleirene. Send en SMS med SYRIA til 2160 (200 kr)

Norsk Folkehjelp

INNSAMLINGSKONTROLLEN

Oljen som ikke forsvant

I Ecuador fortsetter oljesølet å forurense, samtidig som Chevron ikke vil betale for sine ødeleggelser.

TEKST OG FOTO Eirik Sjåvik (Lago Agrio)

– Når vi graver i bakken for å plante, siver det olje opp av jorda, sier Magala Garojalo. I mer enn femogtredve år har hun vært nabo til oljesølet som har forurenset et enormt område i den Ecuatorianske delen av Amazonas-regnskogen. Huset hennes ligger et par hundre meter fra oljebrønnen Sacha 4. Jorda hvor hun dyrker kakao, kaffe, mais og platano ligger rett ved siden av.

Da Magala og familien slo seg ned i delstaten Orellana på 70-tallet var Texaco allerede i full gang med oljeproduksjon i området. Ved Sacha 4 lå det to store usikrede oljebassenger hvor oljen ble skilt fra såkalt produksjonsvann. Når det regnet fløt dette vannet, fullt av tungmetaller og giftige hydrokarboner, ut i jorda og i nærliggende bekker. Samtidig var luften full av røyk fra gassbrennerene, og veiene ble sprøytet med tjære og flytende olje, helt ut for å fjerne veistøv.

KREFT

Oljen var overalt, men Magala forklarer at de ikke visste hvor farlig den kunne være. Å bo i nærheten av oljesølet ble sett på som normalt. I hvert fall fram til mannen hennes fikk diagnostisert kreft. En vitenskapelig undersøkelse i nabobygda San Carlos, hvor oljevirksomheten også er stor, er sjansen for å kreft 3,6 ganger høyere enn normalen for Ecuador. I Magalas nabolag, blant familiene som har bodd der lengst, er historiene om kreft mange.

Når beboerne nær Sacha 4 etterhvert begynte å få informasjon om forurensingen, blant annet gjennom organisasjoner som FDA, flyttet flere av naboene hennes. For henne og familien var ikke dette økonomisk mulig. For to år siden døde mannen hennes av sykdommen.

MANGLENDE OPPRYDDING

I 1995 dekket Texaco flere av de rundt tusen separasjonsbassengene i Amazonas, inkludert Sacha 4, med jord, som en del av en opprydningsavtale med den daværende ecuadorianske regjeringen. Selskapets opprydding var imidlertid kun overfladisk. Oljen ligger fortsatt i bakken og fortsetter å forurense. – I nærheten av bassengene som ble igjen etter Texaco, produserer ikke plantene noe. Plantene dør der, sier Magala.

Etter tiår med forurensning har Magala og de andre ofrene for oljeutslippet verken fått oppreisning eller en skikkelig opprydding fra Texaco, eller Chevron som selskapet heter i dag. I 1994 gikk mange av ofrene til sak mot selskapet etter å ha organisert seg i organisasjonen FDA (Frente de Defensa de la Amazonía). Etter en maratonaktig rettsprosess ført både i USA og Ecuador, vant de i 2011 fram og fikk Chevron dømt til å betale en rekordsum på 19 milliarder dollar.

NEKTER Å BETALE

Boten skal administreres av FDA, som nå representerer 30 000 av dem som

«Når vi graver i bakken for å plante, siver det olje opp av jorda»

– Magala Garojalo

har blitt påvirket av oljesølet. I dommen spesifiseres det at kompensasjon ikke vil bli gitt til enkeltindivider, men at pengene skal gå til å rydde opp oljesølet samt så godt det lar seg gjøre å føre naturen tilbake til slik den var tidligere. Til nå har Chevron imidlertid nektet å betale. Rettsprosessen fortsetter derfor i en sak som nå preger en hel region. Mens Chevron har forsøkt å anke dommen både i USA og Ecuador, prøver FDA å gjøre den gyldig i Argentina, Brasil og Canada for å kunne beslaglegge Chevrons eiendeler der. Ennå kan det ta flere år før opprydningen starter.

OPPLÆRING I MILJØ OG MENNESKERETTIGHETER

I mellomtiden jobber FDA, med støtte fra Norsk Folkehjelp, med opplæring av ledere, organisasjonsbygging og rettslig assistanse. Den viktigste gruppa de retter seg mot, er lokale grasrotorganisasjoner for både mestiser og urfolk. Målet er å styrke kunnskapen deres om miljø- og menneskerettigheter spesielt med tanke på uansvarlige oljeselskaper.

Mens vi besøker Magala forteller Donald Moncaillo fra FDA henne om den nyeste utviklingene i rettssaken. – De har ennå ikke ryddet opp, sier Magala mens hun viser oss rundt området hvor brønnen Sacha 4 fortsatt er i operasjon. Det er få spor etter oljebassengene som nå er dekket av jord og grus. Oljesølet er her fortsatt, det har bare blitt dekket over. – Når vi graver i bakken for å plante, siver det olje opp av jorda, sier hun.

UNGDOMSLEDER

Twitter-demokratiet

DEMOKRATIET HAR MANGE stemmer, mange budskap, og mange kanaler. Demokrati kan høres slik ut:

21. november kl. 11.23 på Twitter: «#ISRAEL SILENCES #PRESS, THE MORE important U help #Gaza tweets. Do not let #Israel massacre in silence! »/ «Urgent international attention needed on crisis in DRC. Very concerned about civilians in #Goma»/ «Syrian jets bomb Damascus suburb for second day»/ «Just at UNRWA school in #Gaza – more than 1800 people there so far. On way out, four massive blasts, air strikes nearby sent kids scurrying».

En annen stemme melder om at 500.000 flyktninger i Burundi har mistet sine hjem. En tredje om at Assads helikopter har bombet Homs med klaseváپen. En fjerde om en menneskemengde som nettopp bevitnet en brutal utvisning av en papirløs fra Frankrike til Italia.

Alle er stemmene til folk som kjemper mot en overmakt: en okkupant, en diktator, en voldelig milits, et urettferdig system. Alle krever de det samme: mer demokrati – mer makt til folket. Derfor må okkupasjonen opphøre, diktatorene gå, våpen rustes ned og urettferdige systemer reformeres.

Norsk Folkehjelp jobber med å støtte folk i mange land som jobber for mer demokrati. Solidaritetsungdom viser hver dag at de vil bidra til dette, ved å gjøre våre partneres stemme sterk, også her i Norge. Vi krever at norske myndigheter handler og endrer sin politikk der det er nødvendig. Vi jobber politisk. Det er også demokrati.

Vi går mot Solidaritetsungdoms sitt årsmøte i mars. Jeg håper alle vil sende inn gode forslag til politiske saker vi skal jobbe med, og gode kandidater som kan lede Norges flotteste, samfunnspolitiske ungdom, i det neste året.

Solidarisk hilsen
Hilde

På flukt på ny

– Fuck the Assad, slenger 24 år gamle Ahmad ut idet han kommer inn i det lille rommet hvor resten av familien sitter. Kvinnene ser alle skamfullt ned i gulvet. De er så hjertens enige med sin frittalende sønn, men vet samtidig at slike utsagn kan sette hele familien i fare.

TEKST OG FOTO Are Stranden og Kristine Lindberg

DET ER TRE måneder siden den palestinske familien Abdel Dayem ikke så noen annen utvei enn å flykte fra krigen i Syria til Libanon. I Syria hadde de oppholds-tillatelse som palestinske flyktninger. Denne oppholdstillatelsen vil neppe være gyldig dersom de en gang vender tilbake. Syriske myndigheter anser det som ulovlig å forlate landet tross bombe-regn og død.

Familien Dayem har fått leie et lite hus i den palestinske flyktningleiren Ein El Helwe i Libanon. I rommet hvor vi møter dem sitter fem barn. Den yngste har ennå ikke rundet året og den eldste jenta er seks år. I tillegg er tre mødre og deres gamle mor der. De er livredde for sin egen sikkerhet og hva som kan vente dem hvis de en gang vender tilbake. Men Ahmad er sint, og han vil snakke.

– Vi hadde ikke noe valg, spesielt barna led under mye frykt og stress på grunn av all skytingen og bombene, sier Ahmad. Han tok med seg to døtre. Hans syriske kone og deres sønn er igjen i Syria.

– Min kone har syrisk ID og valgte derfor å bli igjen så lenge som mulig for kanskje å kunne sikre at resten av familien kan vende tilbake, forteller Ahmad, og legger til at det ikke går en dag uten at han frykter for deres sikkerhet.

De fire eldste barna i flyktningfamilien Dayem.

TORTUR

Under samtalen tar en av kvinnene opp en mobiltelefon og viser bilder som er sendt fra venner som fortsatt befinner seg i Syria. Bildene viser folk som er blitt torturert ved brenning og slag fordi de ikke støtter regimet. Vi får også se bilde av det som en gang var deres familiehus i byen Dherra, som nå er bombet sønder og sammen.

– Naboene våre hadde ei jente på tre år, hun døde som følge av sjokk av bombene som falt mellom husene våre, forteller Ahmad. For mange er valget mellom å bli værende i denne virkeligheten og å gi opp muligheten til noensinne å kunne reise tilbake vanskelig.

ET HELVETE PÅ JORD

Da familen Dayem ankom Ein El Helwe, var det uten noen bagasje, og de visste lite hva de kom til. Selv om alt er bedre enn krigen i Syria, er Ein El Helwe, som er

Libanons største palestinske flyktningleir med nærmere 100 000 flyktninger, et helvete på jord.

Kun én gang i løpet av deres tre måneders opphold i leiren, har de fått bistand. De fikk da utlevert fem madrasser og noen tepper. Av naboer i leiren har de fått noe mat og klær, for pengene strekker kun til den høye husleia. Mangelen på mat og klær er ekstra ille for barna, og mødrene er svært bekymret for situasjonen til vinteren hvor det blir både kaldt og råtT.

– Livet vi hadde før i Syria er hundre ganger bedre enn hva vi ser her i leiren. Hjemme i Syria hadde vi rett til å både eie land og få arbeid. Med andre ord et verdig liv som palestinsk flyktning, forteller Ahmad, og legger til at det å komme hit og se hvordan deres palestinske venner har det i leiren er svært vanskelig, også med tanke på egen framtid.

PÅ FLUKT FOR TREDJE GANG

Hittil har den eldre kvinnen – og bestemor til barna – sittet stille og lyttet til de andre. Hun har et langt liv bak seg som flyktning.

– Jeg og min mann kommer opprinnelig fra Nablus og Akra, og begge var små barn da våre familier i 1948 ble fordrevet fra Palestina. Vi havnet i flyktningeleiren Shatila, og bodde et langt liv der fram til den forferdelige massakren i Sabra og Shatila i 1982. Da flyktet vi videre til Syria, hvor alle mine fem barn og 13 barnebarn er født. Nå er vi på flukt igjen, forteller hun stille.

– Vi klamrer oss til håpet om at vi en gang kan vende tilbake til Syria, og da forhåpentligvis uten Assad-regimet. Men bare krigen stopper, er jeg villig til å vende tilbake selv med Assad ved makten. Jeg vil tilbake og bygge opp huset vårt igjen, sier Ahmad.

Blikk på verden

KONGO (BRAZZAVILLE) FRITT FOR LANDMINER

Republikken Kongo vil bli erklært minefritt etter at Norsk Folkehjelp har avsluttet sine undersøkelser i landet uten å finne tegn til miner eller blindgjengere.

Syv lokalsamfunn ble besøkt under oppdraget, som fant sted mellom 4. oktober og 6. november.

Norsk Folkehjelp ble bedt av National Ministry of Defence om å bistå Republikken Kongo med å oppfylle sine forpliktelser ifølge artikkel 5 i minekonvensjonen. Kongo ba om en forlengelse da fristen på ti år gikk ut 1. november i fjor, slik at de kunne få undersøkt områder som var mistenkt minelagt i den sørlige delen av landet.

Kongo er det sjette landet som Norsk Folkehjelp erklærer minefritt. De andre landene er: Rwanda, Malawi, Zambia, Guinea Bissau og Grenada.

Programmet i Republikken Kongo ble administrert fra Norsk Folkehjelps kontor i nabolandet Den demokratiske republikken Kongo.

FELLESORGANISASJONEN – RASISMEFRI SONE

Som den 75. i rekken har Fellesorganisasjonen i dag undertegnet på at forbundskontoret skal være rasismefri sone. 12 andre forbund og en rekke andre organisasjoner har tidligere undertegnet avtalen med Norsk Folkehjelp.

En rasismefri sone forplikter seg i stillingsutlysninger til å oppfordre personer med minoritetsbakgrunn til å søke, og kalle inn kvalifiserte søkere med minoritetsbakgrunn til intervju. Sonen forplikter seg også til å ta alle henvendelser om diskriminering på arbeidsplassen alvorlig og gjøre sitt beste for å forhindre at slike situasjoner oppstår.

– Man kan spørre hvorfor det er nødvendig å revitalisere Rasismefri sone. Det er fordi det er så viktig i seg selv å sende signaler om at arbeidsplassen skal være rasismefri, sier generalsekretær Liv Tørres i Norsk Folkehjelp.

TO NYE RAPPORTEN OM ISRAEL

Rapporten «Norsk våpenhandel og militært samarbeid med Israel» er laget i samarbeid mellom Norsk Folkehjelp og Fagforbundet. Norsk Folkehjelp står sammen med 21 andre frivillige organisasjoner bak rapporten «Trading Away Peace: How Europe helps sustain illegal Israeli settlements».

Norge importerer israelske våpen, driver forskningssamarbeid med israelsk sikkerhetsindustri, og norske våpen blir brukt i de okkuperte palestinske områdene. Norsk Folkehjelp og Fagforbundet krever at regjeringen rydder opp og sørger for en politikk som ikke støtter israelsk militærindustri.

– Forbindelsene mellom israelsk krigsindustri og okkupasjonen er sterke. Militærindustrien spiller en avgjørende rolle for opprettholdelsen av Israels 45 år lange okkupasjon av Vestbredden og Gazastripen, sier Liv Tørres, generalsekretær i Norsk Folkehjelp.

EU importerer 15 ganger mer fra ulovlige israelske bosettinger enn fra palestinere, avslører ny rapport.

Rapporten «Trading Away Peace: How Europe helps sustain illegal Israeli settlements» sammenligner for første gang tilgjengelige data om EUs import fra israelske bosettinger og palestinske områder.

– Norge og resten av Europa sier at bosettinger er ulovlige. Likevel fortsetter vi å handle med dem. Vårt minstekrav til norske myndigheter er at de må komme med et klart råd til næringslivet: Stans importen av bosettingsvarer og fra firmaer som driver produksjon i bosetting-ene, sier Liv Tørres.

Ambassadører for palestinerne

TEKST OG FOTO Are Stranden

Fem av Fagforbundets ambassadører på besøk i Libanons største flyktningleir, Ein El Helwe. Fra venstre: Ralf Einar Johannessen, Charlotte Jonskås, Stein Asthøy, Roy Bjarne Gyberg og Ole Ingvald Hansen

GJENNOM SAMARBEIDSAVTALEN Norsk Folkehjelp har med Fagforbundet, er det etablert et ambassadørkorps for Palestina. Dette er med på å oppfylle målet i avtalen om å øke kunnskapen og engasjementet hos forbundets medlemmer og tillitsvalgte.

25 ambassadører fra hele landet er valgt ut, og i oktober var fem av disse på tur til Libanon. Dette var den andre ambassadørturen til Libanon. Også Norsk Folkehjelps prosjekter og partnere på Vestbredden og Gaza har hatt besøk av ambassadørene.

Formålet med turene er å få oppleve situasjonen for palestinerne på nært hold og få økt kunnskap om Palestinakonflikten. Når ambassadørene er på disse turene, har de noen forpliktelser: De skriver blogger på nettsidene til Fagforbundet, filmer og lager små videosnutter eller skriver artikler for lokalpressen. Når de kommer hjem, reiser de rundt i lokale fagforeninger og på fylkesmøter og holder foredrag. Alle fylker har ambassadører.

STERKE MØTER MED FLYKTNINGENE

Gjennom avtalen støtter Fagforbundet to prosjekter i Libanon: Kvinner Kan og Ungdom Kan. I oktober besøkte ambassadørene fem av flyktningleirene hvor Norsk Folkehjelp gjennomfører disse prosjektene. Møtene med flyktninger som bor i de trange og overfylte leirene, gjorde sterkt inntrykk på ambassadørene. De kanskje sterkeste møtene var nok med de nylig ankomne palestinsk-syriske familiene som har måttet flykte fra borgerkrigen i nabolandet Syria.

Sammen med palestinerne som allerede bor i leirene under uverdige forhold, er flyktningene fra Syria blitt stuet sammen i allerede overfylte leirer. Libanon tar ikke ansvar for å ta imot de nye flyktningene, og situasjonen er prekær for alle som bor i leirene.

BEVILGER 200 000 KRONER

Etter at ambassadørene og Fagforbundets AU-medlem og styremedlem i Norsk Folkehjelp, Stein Guldbrandsen kom hjem fra turen, har Fagforbundet valgt å avhjelpe situasjonen med 200 000 kroner. Pengene brukes i et prosjekt Norsk Folkehjelp har sammen med Solidar Suisse for å gi nødhjelp til de syrisk-palestinske flyktningene som har kommet til flyktningleirene uten sine eiendeler. Det vil forhåpentlig minske belastningen for resten av befolkningen i leirene.

Ambassadørenes blogger kan følges på Fagforbundet solidaritetssider. Og for å spre Palestina-engasjementet, er det opprettet en sms-nyhetstjeneste som også Norsk Folkehjelps medlemmer og støttespillere kan melde seg på. Tjenesten er gratis. Send en sms med «Palestina» til 2262 og du vil motta aktuelle nyheter om Palestina-saken.

Økte pantedonasjonene – vant tur til Sarajevo

Norsk Folkehjelps treningssenter for minehunder i Sarajevo fikk besøk av en stor delegasjon på 18 ansatte og tillitsvalgte fra Coop i oktober. Turen ga sterke inntrykk og motiverte til videre innsats for å øke pantedonasjonene.

Valpen Cooper syntes nisselua var morsom å leke med. Vil du gi «Tren en minehund» i julegave? Gå inn på www.symbolskegaver.no

De butikkansatte var vinnere av ulike konkurranser i Coop. Kundene i disse butikkene er dem som trykker oftest på den gule panteknappen – og dermed gir de panten til Norsk Folkehjelp.

Det er svært viktig for Norsk Folkehjelp å motivere butikkansatte og tillitsvalgte i Coop til å øke pantedonasjonene. Da Coop ønsket å ta med seg vinnerne på prosjektbesøk, gjorde Norsk Folkehjelp det de kunne for å gi deltakerne en innholdsrik og spennende dag på treningssenteret. Støtten fra Coop er viktig for Norsk Folkehjelp. Foruten støtten til hundesenteret, støtter Coop også utviklingsprosjekt i Kambodsja, Mosambik, Bolivia og Vietnam. Støtten fra Coop finansieres gjennom kundenes pantedonasjoner.

En samstemt vinnergjeng var enige om at turen til Sarajevo og minehundsenteret var både sterk og inspirerende.

– Den åpnet også øynene våre for hvor viktig den gule panteknappen er. Vår pant redder liv! Nå skal vi brette opp ermene og legge hodene i bløt for å finne ut hvordan vi skal få enda flere av Coops medlemmer og kunder til å trykke enda oftere på den gule knappen!

– Da jeg så minehundene i aksjon tenkte jeg at – ja, det nytter! avslutter medlemsvalgt i Coop vest, Trudi Vågene.

TEMA

Demokratisering

– **ET LEVENDE DEMOKRATI** er ingen selvfølge. Demokrati er avhengig av at folk har rett til å delta og at folk faktisk gjør det. Mangler en av de to, undergraves demokratiet, sa Norsk Folkehjelps generalsekretær, Liv Tørres, da hun tiltrådte stillingen i 2011. Med dette signaliserte hun et av de arbeidsområdene Norsk Folkehjelp skal prioritere i årene som kommer.

Demokrati handler ikke bare om å delta i valg med jevne mellomrom. Det handler om å ha tilgang til arenaer der alle kan delta i samfunnsdebatten. Der alle kan ha muligheten til å påvirke beslutninger. Det handler også om å tillate mindretallet å komme til orde og å ta hensyn til deres behov.

Vinteren 2011 startet opprørene som er blitt stående som «Den arabiske våren». Hundretusener sto opp mot undertrykkende regimer i Nord-Afrika og Midt-Østen, der det store flertallet av befolkningen ikke har hatt muligheter til å påvirke samfunnet og egen tilværelse.

Det er sagt at en mann utløste det første opprøret. Tunisieren Mohamed Bouazizi satte fyr på seg selv i protest mot at han ble fratatt fruktvogna si. Angivelig manglet den høyskoleutdannede mannen, uten andre muligheter til å forsørge seg selv på annen måte, salgstillatelse. Mohamed døde av skadene og ble stående som symbolet på det Al Jazeera kaller «den dødelige kombinasjonen av økende fattigdom, arbeidsledighet og politisk undertrykkelse».

Den lange veien mot et fungerende demokrati begynner før despotene er styrtet og opprørene har lagt seg. Den begynner med organisering. Organisering av kvinner, ungdom, arbeidere og bønder. De skal bygge det sivile samfunnet som skal gi folket de arenaene de trenger for å delta i beslutningsprosessene. Sammen med en kritisk og uavhengig presse skal de overvåke myndighetene og påvirke dem til å føre en rettferdig politikk for alle innbyggerne.

Appell for aller første gang

Det er lørdag ettermiddag på en høstkald Torgallmenning i Bergen sentrum. Thea står og tripper litt smånervøst, men konsentrert ved trappa opp til scenen. Hun er på vei opp for å holde sin aller første appell for et torg fullsatt av internasjonalt engasjerte tilhørere.

TEKST OG FOTO Torunn Aaslund

Thea holder sin aller første appell under den internasjonale uka i Bergen.

NÅR DET ER HENNES tur, går hun rolig bort til mikrofonen og holder en appell som om hun aldri har gjort noe annet i hele sitt liv: – I dag ønsker jeg å sette søkelyset på et tema, som jeg mener har fått altfor lite oppmerksomhet i altfor lang tid, sier Thea. – Kampen mot atomvåpen har lenge vært en kamp for de spesielt interesserte, men det behøver ikke å være sånn. Kampen mot atomvåpen handler om kampen om en tryggere verden – og fremtiden, noe som nettopp gjør den til vår kamp å kjempe. Og sjansen til å få til et forbud mot atomvåpen, den er nå.

INTERNASJONAL UKE

Med «vår kamp» mener Thea Kathrin Mjelstad ungdommen. Hun er leder for en engasjert gruppe ungdommer i Norsk Folkehjelps Solidaritetsungdom i Bergen. Hele uken har de stått på dag og natt for gi sitt bidrag til det tradisjonsrike årlige arrangementet «Internasjonal uke». Hver kveld har de arrangert temamøter med varierende oppmøte. De har hatt møter om Sudan, om usexy bistand, om atomvåpen og om Gaza. På møtet om Gaza var Snorre Valen innleder og salen var stappfull.

– Hvorfor ønsker du å bruke så mye av fritiden din på solidaritetsarbeid?

– Jeg føler jo at jeg gir mye, men jeg får også veldig mye igjen for det selv, sier Thea. – Det høres kanskje ut som en klisjé, men jeg ønsker å bidra til samfunnet fordi vi har det så godt her i Norge.

– Det var norsk asylpolitikk som var grunnen til at jeg ble med i Norsk Folkehjelp, forteller hun. – Jeg syns den var ille før jeg ble med og da visste jeg bare en tiendedel av det jeg vet i dag.

Det er bare litt over ett år siden Thea møtte opp på et informasjonsmøte om solidaritetsungdommen som fersk sosialantropologistudent ved universitetet i Bergen. – Jeg hadde ikke noe forhold til Norsk Folkehjelp fra før. Jeg visste om dem selvfølgelig, men ikke at de var politiske og sånn.

– De skilte seg ut under fadderuken med at de var politiske og tok standpunkt, så jeg meldte meg inn på flekken.

LEDER FOR SOLIDARITETSUNGDOMMEN

Mindre enn et halvt år etter at hun ble medlem ble hun spurt om hun ville lede laget, en utfordring som hun tok med glede og ikke har angret på. – Det er kjempegøy og det fine er at vi ikke

↑

Solidaritetsungdommen i Bergen. Fra venstre: Ann Helen Evertsen, Kristina Gulvik Nilsen, Ida Smedstad, Rebecca Dyer Ånensen, Ine Geitung og Thea Katrin Mjelstad

trenger å vite alt før vi får lov til å ta ansvar og vi får god opplæring underveis.

– Hvilken mulighet har norske ungdommer til å påvirke beslutninger i samfunnet?

– Vi er veldig viktige. Vi er engasjerte og flinke, og dersom vi står sammen kan vi påvirke. Vi har sett det denne uka. Når vi går sammen flere ungdomsorganisasjoner og ungdomspartier, så tar vi større plass og kan få til forandringer.

– På en tur til Vestbredden så vi hvor viktig det er at ungdom støtter ungdom, forteller Thea. – Der traff vi en organisasjon som heter «Youth Against Settlements» der det yngste medlemmet var bare ti år. Det er jo synd å se at en tiåring må kjempe for sin egen frihet, men samtidig er det fint å se ungdommer som er så aktive. Vi har mye å lære av måten de aldri gir opp på. Vi må lære av dem og bli mye tøffere. Særlig i forbindelse med norsk asylpolitikk. Det er ikke snakk om vold, i det hele tatt, det er snakk om å dokumentere og dokumentere, finne fakta og bekjempe motstanderne med fakta.

STOLT MAMMA

Arrangementet på Torgallmenningen markerer slutten på den internasjonale uka. Fra scenen holdes det appeller og spilles musikk. Rundt torget har alt som kan krype og gå av organisasjonsliv rigget seg til med stands. Solidaritetsungdommen står på stand sammen med Sanitetsungdommen, som står klare til å friske opp forbipasserendes førstehjelpskunnskaper, og de «voksne» i lokallaget, som denne lørdagen er opptatt av asylbarnas situasjon.

Og selv om norsk asylpolitikk kanskje også står deres hjerter aller nærmest, skal Thea og de andre i Solidaritetsungdommen i dag sette søkelyset på kampen mot atomvåpen. De har laget en stor pappfigur med ansiktene på alle lederne av land som har atomvåpen. Foran dem står en stor rød atomknapp, som alle som går forbi gjerne trykker på.

Mens Thea avslutter sin appell, står moren hennes midt foran på plassen og filmer henne. – Thea har alltid hatt et stort hjerte og omsorg for alle rundt seg, sier mamma. – Men da hun ble medlem av Norsk Folkehjelp, fikk hun et politisk engasjement i tillegg. Jeg er veldig stolt av Thea og det engasjementet hun har. Thea kommer bort og gir mamma en klem. – Dette var bare morsomt, sier hun om sin aller første appell.

Jeg er veldig stolt av Thea, sier mamma Mona.

«Jeg føler jo at jeg gir mye, men jeg får også veldig mye igjen for det selv.»

– Thea

Gir syriske aktivister opplæring i demokrati

Aktivister og flyktninger får opplæring i demokratisering i Libanon og Irak. Opplæringen retter seg særlig mot journalister, ungdom og kvinner.

TEKST Sissel Fantoft FOTO Øystein Sassebo Bryhni

De syriske deltakerne på opplæringen i Irak, ønsker naturlig nok ikke å bli gjenkjent.

NORSK FOLKEHJELP HAR landprogrammer i tre land i Midt-Østenregionen: Palestina, Irak og Libanon.

– I tillegg er vi i ferd med å starte opp i Egypt. I alle disse prosjektene jobber vi med sivilsamfunnet om ulike aspekter ved demokratisering. Da konflikten startet i Syria ønsket vi å trekke inn kompetansen fra Libanon og Kurdistan-regionen i Irak for å kurse syriske aktivister og flyktninger som har kommet seg ut, forteller Trude Falck, Norsk Folkehjelps rådgiver for Syria.

Finansieringen var først på plass på senhøsten, men prosjektet i Kurdistan-regionen i Irak har allerede startet. I Libanon startet det i månedsskiftet november/desember.

INGEN TRADISJON FOR UAVHENGIGE MEDIER

– Vi har tre hovedmålgrupper: Journalister, ungdom og kvinner. Journalister og mediefolk er den enkleste gruppa fordi temaet er såpass konkret. Det handler om hvordan man er en uavhengig journalist og rapporterer om det som skjer, samt opplæring i teknologi. Syria er et ekstremt totalitært samfunn som ikke har noen tradisjon for uavhengige medier. Det er like undertrykkende og totalitært som Irak var under Saddam Hussein. Derfor er det uhyre viktig å komme inn med opplæring på et tidlig tidspunkt, sier Falck.

Ungdomskursene handler mye om bevisstgjøring.

– Kursene tar opp hvordan ungdom kan organisere seg, verdigrunnlag – hva er egentlig et demokrati og hva innebærer det i praksis? Det er typisk ved slike opprør som i Syria at alle roper på demokrati og menneskerettigheter, men hva betyr det egentlig helt konkret?

LIKESTILLING

– Likestilling er også et tema vi tar opp på ungdomskursene, og bevisstgjøring rundt disse temaene en svært viktig i en politisk overgangsfase, fortsetter hun.

– I kursene for kvinner vurderer vi blant annet å legge inn «Kvinner kan»-kursene.

– Vi har jo drevet mye med slike kurs i samarbeid med Arbeiderpartiet, og slike kurs gjør kvinner bedre rustet til å være med i samfunnsdebatten. Syria er tradisjonelt og kulturelt et veldig mannsdominert samfunn, så det er ikke enkelt for kvinner å være med. På kurset lærer de hva de kan forvente å møte når de engasjerer seg i politikk og samfunnsdebatt. Hva slags hersketeknikker menn bruker og praktiske øvelser for å kunne gjøre seg gjeldende, sier Falck.

I Libanon-programmet bruker vi noe av det samme for ungdomskurset, kalt «Ungdom kan».

– Vi ser ofte at ungdom utsettes for mye av det samme som kvinner når de forsøker å bli hørt, sier Falch, som også forteller om utfordringene knyttet til prosjektene.

– Den første utfordringen er å få folk til å delta på kursene, men det greier vi alltid. Og syrerne er kjempemotiverte nå. Den neste utfordringen er å se i hvor stor grad de greier å ta det de lærer i bruk i det virkelige livet etterpå. Vi håper å kunne være til stede inne i Syria etter hvert, slik at vi kan følge opp over lengre tid, sier Trude Falck.

Når han blir stor skal han ha verdens viktigste jobb.

Ikke la han være alene om jobben.

Gi en minehund til jul.

Hunder er uvurderlige i vårt arbeid med å fjerne miner. Vi driver verdens største senter for avl og trening av minehunder. En minehund kan redde flere tusen menneskeliv og behovet er stort for å utdanne enda flere hunder.

Kjøper du en minehund som symbolsk julegave i år, kan flere valper komme i trening.

Pris kr 150,-

Symbolskegaver.no

Foto: Finn Oluf Nyquist

Norsk Folkehjelp

Samarbeider for fred i Myanmar

– Framfor noe annet trenger Myanmar fred og forsoning. Uten fokus på dette vil overgangen til et demokratisk samfunn bli veldig vanskelig å gjennomføre, sier Andreas Indregard, Norsk Folkehjelps landdirektør i Myanmar.

TEKST OG FOTO Kristine Lindberg

PÅ KARTET

Flere tiår med borgerkrig i Myanmar har medført enorme lidelser og sendt titusener av mennesker på flukt. Våren 2011 kom en ny regjering med sivilt mandat til makta, og med den en vilje til fred og forsoning. Det er fremtidshåp og forsiktig optimisme i Myanmar

MYANMARS TIDLIGERE militærdiktatur har vært i mer eller mindre kontinuerlig borgerkrig med flere av landets etniske minoritetsgrupper – noen av dem helt siden landet løsrev seg fra britene i 1948. Våren 2011 kom en ny regjering med sivilt mandat til makta, og med den en vilje til fred og forsoning. I tillegg er nye demokratiske reformer innført, mediesensuren lettet betraktelig, og handlingsrommet for sivile samfunnsorganisasjoner har vokst. Hundrevis av politiske fanger er sluppet fri det siste året. Et nytt politisk landskap er i støpeskjeen.

Men flere tiår med borgerkrig i Myanmar har medført enorme lidelser og sendt titusener av mennesker på flukt. I de pågående fredsforhandlingene mellom regjeringen og landets tidligere opprørsgrupper jobbes det nå aktivt med å skape fred og tillit mellom partene.

– Å skape tillit hos mennesker som i flere tiår har opplevd å bli overkjørt og forfulgt, er ingen lett oppgave, sier Andreas Indregard. I dette arbeidet spiller det sivile samfunnet en svært viktig rolle.

DET NORSKE FREDSINITIATIVET

Det norskledede fredsinitiativet Myanmar Peace Support Initiative (MPSI) ble lansert i januar i år etter en formell forespørsel fra myndighetene i Myanmar. Målet er å støtte opp om våpenhvileavtalene som har kommet i stand mellom myndighetene, tidligere opprørsstyrker og politiske grupper.

– Norsk Folkehjelp er involvert i dette arbeidet, blant annet ved å støtte en serie pilotprosjekter i de tidligere konfliktsonene. Disse prosjektene tar sikte på å rehabilitere internfordrevne, samt å øke tilliten mellom de ulike partene. Norsk Folkehjelp støtter også flere prosjekter som tar sikte på å øke sivilsamfunnets involvering i fredsprosessen, blant annet gjennom en serie med dialogmøter. I tillegg er vi i oppstartsfasen av et omfattende mineryddingsprosjekt, som vil være nødvendig for at både internfordrevne og flykt-ninger skal kunne vende tilbake, sier Indregard.

– I denne fasen arbeides det med å kartlegge hvilke behov som finnes på lokalt plan for å gjøre fredsavtalene varige. Norsk Folkehjelp har en sentral rolle i dette arbeidet, og vi støtter oss på flere års arbeid i Myanmar. Dette har gitt oss god kjennskap til landet, og et sterkt nettverk med myndigheter, etniske grupperinger og sivile organisasjoner, sier Indregard.

I løpet av det siste året har myndighetene i Myanmar forhandlet fram fredsavtaler med elleve ulike opprørs-

Det sivile samfunnet spiller en sentral rolle for utvikling av demokrati og fred i Myanmar. Skolering og kunnskapsformidling om demokrati og rettigheter, slik som Norsk Folkehjelps partner Charity-Oriented Myanmar (COM) arbeider med, er svært viktig for å skape folkelig deltagelse og mobilisering.

Nong Seng Phakant (24) fra Katchin Women Group deltar på seminar hos COM om sivile rettigheter og godt styresett. I hennes region, Katchin, er det en pågående borgerkrig mellom KNU (Karen National Union) og regjeringsstyrkene.

– Nå handler mye av vårt arbeid om å lette forholdene for kvinner og barn i flyktningleiren, men det er ikke så lett. Vi har organisert et lite ressurssenter, hvor kvinner kan dele erfaringer og jobbe sammen for å bedre forholdene i leiren. Jeg håper at vi om ikke så lenge også kan jobbe med andre saker, som for eksempel å styrke kvinners mulighet til delta i samfunnet på en mer likestilt måte som menn, forteller Nong Seng.

grupper knyttet til blant annet minoritetsgruppene Karen, Karenni, Shan, Mon og Chin. Nylige rapporter, blant annet fra organisasjonen Thailand Burma Border Consortium (TBBC), som jobber for myanmarske flyktningers rettigheter, viser at antall personer som blir tvunget til å flykte på grunn av kamphandlinger har gått betydelig ned etter at disse fredsavtalene kom på plass. TBBC er forsiktige når de konkluderer med disse tallene, men mener at de reflekterer et håp om fred i Myanmar.

PILOTPROSJEKTER BANER VEI

Så langt er Norsk Folkehjelp engasjert i tre pilotprosjekter som er satt i gang i ulike regioner. To av dem er støtte til internt fordrevne, i tillegg til et konsultasjonsprosjekt med sivilsamfunnet i Mon. Nye prosjekter er under planlegging i Mon og Kayah. Felles for disse er at de finner sted i tidligere konfliktområder som inntil nylig var lukket for omverdenen. Ett av dem er Mu The, like øst for Kyawkkyi.

– Befolkningen i Mu The er interne flyktninger med et prekært behov for hjelp til å dekke helt basale behov. Minetrusselen i dette området er også stor, med miner lagt ut av både regjeringshæren og opprørsstyrkene, sier Indregard, og legger til at for å kunne bidra med minerydding og annen assistanse, er det viktig å oppnå dialog og enighet mellom alle involverte parter.

– Derfor legger vi nå til rette for månedlige møter mellom representanter fra regjeringshæren, tidligere opprørsstyrker og internt fordrevne i området. Målet er at de sammen skal finne fram til tiltak som kan gjøre hverdagen bedre for en sivilbefolkning som har opplevd vold og konflikt gjennom årtier, sier Indregard.

MANGE UTFORDRINGER

I slutten av september signerte Norsk Folkehjelp en avtale med Myanmars myndigheter om rydding av landminer. Dette er den første avtalen i sitt slag, som på lengre sikt vil gjøre Norsk Folkehjelp i stand til å iverksette mineryddingsaktiviteter i landet. Avtalen ble signert under et møte i Naypyidaw av generalsekretæren i Norsk Folkehjelp, Liv Tørres, og Minister of the President's Office, Aung Min.

– Hele fredsinitiativet står og faller med viljen og evnen til å bidra til sikkerhet for befolkningen, og da er minerydding helt sentralt. Deretter vil det være viktig å skaffe folk tak over hodet, gjenoppbygge ødelagte hjem, gi trygg tilgang til rismarker, og ikke minst mulighet for arbeid, sa Aung Min under signeringen.

– Vi har en forventning om at disse tiltakene vil bidra til å øke tilliten til fredsprosessen — både blant interne flyktninger og de stridende partene i prosjektområdene. Gjennom disse tiltakene, som for eksempel minerydding, vil vi synliggjøre at fredsavtalene faktisk følges opp av konkrete tiltak – noe som står i sterk kontrast til tidligere fredsavtaler, sier Liv Tørres, og sier videre:

– Folk vil evaluere tiltakene knyttet til minerydding og humanitær assistanse ut fra hvilken nytteverdi det h ar for dem, og hvilken tilgang de vil få til de mineryddede områdene. En rettferdig fordeling av land og naturressurser står derfor sentralt i fredsprosessen.

Muligheter og trusler i Dawei

TEKST OG FOTO Kristine Lindberg

Irrgrønne rismarker, frodige skoger og fjell omringer Dawei sør i Myanmar, som i tillegg har en lang kystlinje med rikt marint liv. Dawei er også åstedet for den planlagte utbyggingen av verdens nest største dypvannshavn, med en prislapp på 13 milliarder dollar. Interessene er mange og motstridende.

Zwa Thusa deltar i SSDNs nettverk for overvåkning av den planlagte utbyggingen av dypvannshavnen i Dawei.

– VI HAR RIKE og sjeldne naturresurser i dette området, men vi er svært bekymret for at denne rikdommen ikke vil vare så lenge på grunn av de massive investeringene i regionen, sier programansvarlig Maw Htun i Spectrum, en miljøvernorganisasjon som har engasjert seg sterkt i utbyggingen i Dawei.

De hvite sandstrendene, fryktes å bli omgjort til en svær dypvannshavn for gigantiske lasteskip.

INTERNASJONAL INTERESSE

Kontrakten for bygging av dypvannshavn og industrisone i Dawei ble undertegnet mellom myanmarske og thailandske myndigheter i 2010, hvor byggeperioden er satt til ti år. Så langt har hovedinvestoren, Italian-Thai Development Company, jobbet med utbygging av motorveier og bruer for å kunne frakte materialer til prosjektområdet.

Utbyggingsprosjektet vekker stor interesse både regionalt og internasjonalt, og utenlandske investorer og forretningsfolk har regelmessig besøkt Dawei for å vurdere forretningspotensialet. Dette er godt nytt for mange i Myanmar, som etter mange år med internasjonal boikott og en skakkjørt økonomi ønsker utenlandske investeringer mer enn velkommen.

– Utfordringen er ikke investeringen i seg selv, men at dette blir gjennomført på en bærekraftig måte som kommer den myanmarske befolkningen til gode. Så langt har vi all grunn til å være skeptiske, sier Maw Htun.

MANGEL PÅ INFORMASJON

Organisasjonen SSDN (Southern Society Development Network) i Dawei har etablert et nettverk av syv ulike lokale organisasjoner, som jobber for å spre informasjon om prosjektet til lokalbefolkningen, samt gjøre dem oppmerksom på hvilke rettigheter de har.

– Problemet er bare at det er veldig vanskelig å få tak i informasjon om prosjektet; myndighetene er svært tilbakeholdne. Det i seg selv gjør oss svært skeptiske, sier Zaw Thusa fra Dawei University, som deltar i SSDNs nettverk.

JOBBMULIGHETER FOR LOKALBEFOLKNINGEN

I tillegg til dypvannshavnen, inkluderer investeringen blant annet etablering av en industrisone og konstruksjoner som skipsverft, oljeraffineri, petrokjemiske industrier og kraftstasjoner, motorvei og jernbane mellom Dawei og Bangkok, og legging av oljerørledning langs samme strekning.

– Investeringen vil bety mange muligheter for jobber til lokalbefolkningen, både direkte tilknyttet utbyggingen og i turistnæringen, som vi håper vil vokse etter hvert, sier myndighetenes representant i Dawei.

Men deltakerne i SSDNs nettverk er skeptiske.

– Så langt har vi fått få opplysninger om jobbmuligheter, og det er nesten ingen i lokalbefolkningen som per i dag har relevant utdanning for denne industrien. Dessverre ser vi heller at selskapet Italian-Thai har tatt med seg tilnærmet all arbeidskraft fra Thailand, i stedet for å bruke lokal arbeidskraft, sier Zaw Thusa.

TRUSLER OM TVANGSFLYTTING

– Myndighetene har skjermet av prosjektområdet og konfiskert land fra landsbyer innenfor et område på 250 kvadratkilometer. I dette området er det 20 landsbyer, og opp mot 40 000 mennesker, sier Zaw Thusa.

– Befolkningen i disse områdene er utsatt for et veldig press, og selv om de har blitt lovet kompensasjon for konfiskert eiendom og avlinger har dette ikke blitt gjennomført ennå, sier Zaw Thusa. – Vi er redd dette bare er starten, for selve utbyggingen har ennå ikke kommet skikkelig i gang.

KREVER ÅPENHET

– Vi trenger mer åpenhet om dette prosjektet. Lokalbefolkningen må få en reell mulighet til delta i utformingen av hvordan fremtiden deres skal se ut. Det er både fordeler og ulemper knyttet til dypvannshavna, og de som leder dette prosjektet må vise etterrettelighet og ansvarlighet når dette skal utvikles. Hvis folk ikke har en idé om hva som skal skje, kan de heller ikke ta stilling, understreker Zaw Thusa.

Både SPECTRUM og SSDN er partnere til Norsk Folkehjelp i Myanmar.

«Gråt, mitt elskede land»

TEKST Liv Tørres, generalsekretær Norsk Folkehjelp FOTO AFP/Scanpix

I august 2012 ble 34 gruvearbeidere drept i en politiaksjon mot streikende arbeidere. 270 av deres kamerater ble tiltalt for drapene. Tiltalene er senere frafalt, men kun midlertidig. Kommunisjonen som president Zuma har oppnevnt for å se nærmere på politiaksjonen skal først rapportere i januar, - etter ANCs landsmøte i desember.

Gruvearbeidere som krever en månedslønn på 12 500 rand.

HVA ER DET som skjer i Sør-Afrika? For mange som var aktive i anti-apartheidkamp fram til 1994, minner de nye tidene sørgelig mye om gamle dager. Og tittelen på Alan Patons gamle klassiker fra apartheidtiden «Gråt, mitt elskede land» har fått ny betydning. Frigjøringsbevegelsen ANC (African National Congress) fyller 100 år i år. Men Sør-Afrika tiltrekker seg også betydelig internasjonal oppmerksomhet av andre, og langt mindre hyggelige, grunner. For det koker under overflaten.

TODELT STRATEGI

Congress of South African Trade Unions (Cosatu) ble dannet i 1985 og vokste seg raskt sterk. Politisk mobilisering og kamp mot apartheidregimet gikk hånd i hånd med omfattende fokus på forhandlinger og lønnskamp. Den todelte strategien var ikke tilfeldig. Det var klart for de fleste at det var umulig å skille faglig spørsmål fra politiske spørsmål. Samtidig var Cosatu overbevist om at en todelt strategi ville gi forhandlings- og mobiliseringsstyrke på begge fronter.

At fagforeningsgiganten i tillegg ble bygd opp som en gjennomgående demokratisk organisasjon med sterk lokal forankring på arbeidsplassene, ga tyngde, ytterligere evne til kollektiv mobilisering og taktiske fordeler ved at bevegelsen stadig kunne utvikle nye ledere når apartheidregimet fengslet eller på andre måter lammet ledelsen. Utover på 80-tallet og begynnelsen av 90-tallet utviklet Cosatu seg til en slagkraftig fagbevegelse vis-à-vis arbeidsgiverne, men også politisk med krav om internasjonale sanksjoner. Det er liten tvil om at det var den interne motstandskampen som felte apartheid-

regimet og her stod fagbevegelsen i spissen for det sivile samfunnet.

GNISNINGER I SAMARBEIDET

Selv om ANC, fagbevegelsen og Kommunistpartiet er i allianse, oppstod det gnisninger både om leveranser, politikk, styring og roller. Kommunistpartiet og ANC synes Cosatu burde konsentrere seg om arbeidsmarkedsspørsmål, forhandlinger og tariffavtaler. Politikk burde de overlate til ANC. At Cosatu var kritisk til regjeringens leveranser både når det gjaldt jobbskaping, fattigdomsbekjempelse og manglende vilje til å lytte til fagbevegelsen, ble ikke godt mottatt.

Sør-Afrika har gått fra et rasedelt samfunn under apartheid til et klassedelt samfunn under ANC. Rundt 40 prosent er arbeidsledige. Rundt halvparten av befolkningen lever under fattigdomsgrensen. Sørafrikanerne forventet mer enn ANC har levert.

Cosatu har blitt den sterkeste kritiske røsten mot en regjering som ikke klarer å levere tilfredsstillende for det store flertall. I mellomtiden koker uroen og utålmodigheten under overflaten. Protestene over manglende leveranser øker. Streikebølgen sprer seg. Millioner av svarte vil ha gjelden etter apartheid betalt nå; de kan ikke vente lenger.

UTÅLMODIGE ARBEIDERE

Uroen i gruvesektoren må forstås på denne bakgrunn. Gruvearbeiderne er frustrert og bitre over lønns- og arbeidsvilkår som minner dem om apartheidtiden. De er utålmodige over en regjering som ikke evner eller ønsker å prioritere jobbskaping og fattigdomsbekjempelse. Og de er frustrert over en fagbevegelse som ikke har større gjennomslagskraft og som gjennom alliansen med ANC kan oppfattes som om de forsvarer manglende leveranser. Uroen i Lonmingruven der massakren fant sted, har utgangspunkt i en utbrytergruppe fra Cosatus gruvearbeiderforbund, som mange arbeidere i gruvene, ikke lenger oppfatter som representative for sine interesser.

INGEN ALTERNATIVER

Cosatu er presset på to fronter: På den ene siden av et ANC og en president som ønsker at de skal være mer lojale overfor sin alliansepartner i regjering. På den andre siden av en medlemsorganisasjon som ønsker økt press om leveranser.

Cosatu er fortsatt det sterkeste organiserte uttrykket for demokratiske krefter i Sør-Afrika. Det er ingen andre som er godt plassert, eller har så sterke kollektive muskler, til å vinne kampen for demokrati, omfordeling, sosiale rettigheter og arbeidstakerrettigheter!

Anti-apartheidbevegelsens styrke var like fullt de brede alliansene som fantes mellom fagbevegelse, kirke, studentbevegelse, kvinneorganisasjoner og lokale sivilsamfunnsorganisasjoner. I tillegg til i de sterke alliansene, fant bevegelsen kraft og tyngde i et samstemt budskap og felles konkrete krav de kunne mobilisere bak.

Vi har satt vår lit til fagbevegelsen og sivilsamfunnet i Sør-Afrika før, og nå må vi gjøre det igjen. For nødvendige endringer kommer neppe fra ANC og den politiske ledelsen alene uten press og mobilisering nedenfra i folket.

Sør-Afrika har gått fra et rasedelt samfunn under apartheid til et klassedelt samfunn under ANC. Rundt 40 prosent er arbeidsledige, skriver Liv Tørres.

Marikanastreikene: Kvinnenes bidrag

TEKST Samantha Hargreaves FOTO Alexander Joe/Scanpix

Nesten fire måneder er gått siden den brutale Marikana-massakren 16. august. Svært mye er blitt sagt av myndighetene, gruveledelsen, fagforeningene og enkelte samfunnsorganisasjoner, men vi har hørt lite direkte fra de streikende selv, og nesten ingenting fra kvinnene fra Marikana. Men de er der – de mobiliserer sine lokalsamfunn, velger sine delegasjoner til rettssalen, skaffer penger for å komme seg dit, og demonstrerer engasjert og uten frykt mot politiet.

KVINNELIGE AKTIVISTER fra ulike grasrotorganisasjoner og NGO-er reiste til Wonderkop for å demonstrere i solidaritet med kvinnene ved Marikana. Der fikk de høre om politirazziaer om natta i og om at menn blir banket opp, arrestert og bortført. En kvinne sa: – Mennene våre, brødrene våre og fedrene våre blir drept som slanger. Kvinnene er redde for politiet, og med rette etter deres morderiske og brutale framferd. Noen kvinner kan ha blitt utsatt for seksualisert vold. Vi har mottatt rapporter om kvinner som var blitt voldtatt av politiet. Én av kvinnene sa: – Vi er redde for å sove i husene våre – vi sover ute for å være trygge. En annen kvinne sa dette: – Vi frykter politiet – de er som de kriminelle. De bryter opp dørene våre og tar oss.

USLE BOFORHOLD

Majoriteten av de Marikana-streikende holder til i de enkle bosetningene rundt Lonmin-gruven. I de enkle bosetningene som kvinnene kaller «hjem», befinner de seg nå i frontlinjen og må forsvare og beskytte sine familier og lokalsamfunn. Akkurat som under antiapartheidkampen er det kvinnene som holder et øye med sine familier og naboer, som følger med på politiets bevegelser og som rapporterer tilfeller av politiets brutalitet og overgrep til kirkene (sannsynligvis den mest stabile «ytre» tilstedeværelsen ved Marikana) og andre samfunnsorganisasjoner.

I den enkle bosetningen i Wonderkop flyter det bokstavelig talt kloakk gjennom gatene. Vannet må kjøpes fra de få som har hatt råd til å installere vanntårn. Brakkene er skjeve og vender ut mot tette smug eller nedslitte jordveier. Det finnes ingen helsetjenester, ingen elektrisitet, og skolene befinner seg langt unna.

Arbeiderne er ansatt av verdens tredje største platinaprodusent, som har tjent store penger med svært lønnsomme avkastninger fra kapitalinvesteringer på 2000-tallet, og til tross for at de bor i et demokratisk land, bor de med sine familier under slike desperate og elendige forhold. Det er en dyp og alvorlig urett som begås mot arbeiderne ved Marikana og deres lokalsamfunn, og det er denne virkeligheten, kombinert med de lave lønningene, som førte til streiken og som nå gir gjenklang gjennom gruvesektoren.

PLYNDRER RESSURSENE

Med en stat som er fullstendig fraværende, og gruveselskaper som plyndrer nasjonale ressurser uten å investere stort i lokaløkonomien, er det kvinnene ved Marikana, på grunn av den kjønnsdelte arbeidsfordelingen, som bærer byrden av ingen eller svært mangelfulle offentlige og sosiale tjenester. Det er kvinnene (med hjelp fra barna) som daglig må støtte de mannlige arbeiderne: De samler brensel, de forhandler om og bærer

vannet, de lager mat, gjør rent og vasker tøy, og de tar seg av barna. De må holde ut i en tøff hverdag sammen med mennene sine, og samtidig er det de som må betale når staten svikter og Lonmin og andre selskaper driver med hensynsløs utplyndring.

SEKSUELLE OVERGREP

Majoriteten av de kvinnene vi snakket med, er innflyttere. Det virker ikke som de anser Marikana som «hjemme», noe den grusomme ugjestmildheten på dette stedet helt klart bidrar til. Det er stor fattigdom og 67 prosent av husholdningene, tjener mindre enn 1600 rand i måneden. Befolkningen der er der kun for å arbeide og overleve. Mennene er der for å arbeide i gruvene. Kvinnene har enten fulgt etter mennene sine, eller de er der for å tjene til livets opphold: Ved å arbeide i gruvene eller å tilby tjenester til den mannlige arbeidstokken. Det kan være mat eller andre tjenester, også seksuelle – av mangel på andre muligheter. Det er imidlertid ikke alle kvinnene som er der av egen fri vilje, og en rapport utgitt av The Benchmark Foundation (2012) gir foruroligende eksempler på at kvinner «importeres» fra Mosambik som sexslaver.

Når det gjelder kvinner som jobber i gruvene – en annen svært usynlig gruppe – viser rapporten til seksuell trakassering under ansettelsen der det forventes at de bytter sex mot arbeid, og på jobben der de utsettes for seksuelle overgrep og misbruk av mannlige sjefer og kolleger.

Da vi snakket med kvinnene, fikk vi vite at bytte av sex mot kontanter eller annen støtte fra menn er utbredt – både blant kvinnelige arbeidere i gruvene og i de enkle bosetningene rundt gruvene. Én av kvinnene sa: – Folk anklager oss for å selge sex, men hvilket valg har vi? Den eneste måten vi kan overleve på er ved å selge kroppene våre.

Noen av kvinnene snakket engasjert om behovet for andre jobbmuligheter for kvinner.

Dette er noen av de viktigste kravene til kvinner som lever midt i Marikana-krisen:

- Politiet må ut av lokalsamfunnene og slutte med de pågående overgrepene, arrestasjonene og all torturen. Særlig må politigrupper fra andre steder enn Marikana, straks returnere til sine baser.
- De som er arrestert, skal slippes fri.
- Politifolk som har drept, slått og torturert de Marikana-streikende, skal tiltales for dette.
- En minstelønn på 12 500 rand.
- Helsetjenester, elektrisitet, ordentlige hus og tilgang på vann.
- Støtte til jobbmuligheter for kvinner, deriblant jordbruk.

FAKTA

- Gruvearbeiderstreiken i Marikana ble initiert av arbeiderne i Lonmin-gruvene som krevde en kraftig forbedring av lønns-, arbeids- og boforhold.
- Platinagruvene i Marikana er ekstremt lønnsomme, og arbeiderne blir presset til å akseptere lave lønninger blant annet gjennom sosial dumping av importert arbeidskraft. Boforholdene er under enhver kritikk, og arbeiderne setter hver dag livene på spill i gruvene der de utsettes for fallende steiner, høye lyder, støv og høye temperaturer.
- Streiken fikk internasjonal oppmerksomhet etter en rekke voldsepisoder mellom sørafrikansk politi, sikkerhetspersonell fra Lonmin-gruvene, ledelsen av den Nasjonale Gruveforeningen (NUM) og de streikende gruvearbeiderne.
- Sammenstøtene kulminerte den 16. august i det som pressen har kalt Marikana-massakren, der minst 34 personer, de fleste av dem var streikende gruvearbeidere, ble drept og 78 ble såret. Totalt mistet 47 mennesker livet i forskjellige sammenstøt.
- Marikana-massakren er den mest voldelige episoden i Sør-Afrika, begått av politiet mot sivilbefolkningen, siden Sharpeville-massakren i 1960.

Angola: Loven mot vold i hjemmet fungerer

«Din siste time er kommet. Ser du det hullet jeg har gravd hvor jeg skal begrave deg?». Dette sa Maria de Lourdes' ektemann da han prøvde å drepe henne med et metallrør. Han mislyktes – og fikk ti år i fengsel deretter utvisning fra Angola takket være landets nye lov mot vold i hjemmet.

TEKST Mille Lübbert Hansen, Norsk Folkehjelp i Angola FOTO Private bilder fra familien

Bildene av Marias skader er tatt av Marias datter og er gjengitt etter ønske fra Maria.

MARIA DE LOURDES ser ut som en hvilken som helst smilende og elskelig bestemor der hun ønsker oss velkommen i døråpningen i byen Benguela i Angola i september, mens hun bærer på barnebarnet sitt. Hun inviterer oss inn i den vakre hagen mens hun snakker og ler. Du ville nok ikke gjettet at denne sterke, 54 år gamle kvinnen nesten ble drept av sin egen mann for mindre enn ett år siden.

– Her gravde han hullet, sier hun og peker på en ujevn flekk i hagen. Mens vi sitter på den koselige verandaen, viser hun oss arrene på hodet der hun måtte sy 23 sting etter at mannen angrep henne.

TI ÅR OG UTVISNING

I august 2012, ni måneder etter angrepet, ble Marias ektemann dømt til ti års fengsel og påfølgende utvisning fra Angola, siden han er kubansk statsborger.

Maria fikk hjelp og støtte fra Norsk Folkehjelps partnerorganisasjon Forum of Women Journalists for Gender Equality, som betalte for advokaten hennes, gav henne moralsk støtte og omtalte saken i ulike medier. Dommen er den første i sitt slag siden loven mot vold i hjemmet trådte i kraft i juli 2011.

FRA LYKKELIG GIFT TIL DRAPSFORSØK

På Marias veranda kommer ordene litt hulter til bulter når hun begynner å

Bildet fra åstedet er gjengitt etter ønske fra Maria, som var stolt over å stå fram med sin historie.

fortelle historien sin. Ansiktsuttrykket hennes skifter gradvis fra lykkelig til forpint. Dette er hennes historie.

Maria de Lourdes og Hermenegildo Tomás Ordonez bodde sammen i nesten 20 år. Begge hadde barn fra tidligere ekteskap, og de bestemte seg for ikke å få noen sammen. De første 12 årene var alt ganske bra, men fra da av begynte Tomás å distansere seg, og innimellom var han voldelig.

Situasjonen ble gradvis verre med årene. Maria ønsket skilsmisse, men Tomás nektet, samtidig som han ble enda mer voldelig og prøvde å krenke henne på alle tenkelige måter. Han kunne for eksempel ta med kvinner inn på soverommet deres når Maria var ute, men mens barna hennes var hjemme.

– Jeg tror at det som gjorde ham mest opprørt, var at det virket som jeg ikke brydde meg. Jeg bare lot ham gjøre det. For meg var ekteskapet vårt over, forteller hun.

– DET VAR AKKURAT SOM PÅ FILM

Den 13. november 2011 besluttet Tomás å gjøre en brå slutt på deres mislykkede ekteskap. Han gravde et hull i hagen, hentet en tung reservedel fra lastebilen og angrep Maria med ordene «Din siste time er kommet. Ser du det hullet jeg har gravd til deg?»

Han sparket henne og slo henne tre ganger i hodet før skrikene hennes varslet datteren hennes som var hjemme, og en nabo som ringte til politiet. Da sluttet Tomás å slå, og løp inn i huset. Da politiet kom, rømte han ut bakdøra og videre over muren til naboens tak.

– Tyngden fikk ham til å falle tvers gjennom naboens tak, så han landet i en seng som gikk i stykker og han fikk noen skrammer. Det var akkurat som på film. Etterpå sa han at jeg hadde angrepet ham, minnes Maria.

Maria er sikker på at Gud beskyttet henne den dagen. Hun måtte sy 23 sting i hodet og fikk mange skrammer, men hun kunne dra fra sykehuset dagen etter.

BRYT STILLHETEN – I LOVENS NAVN

Ulikt mange andre ofre for vold i hjemmet hadde ikke Maria noen betenkeligheter med å fortelle sin historie offentlig.

Forum of Women Journalists har drevet kampanjen «Bryt stillheten» siden 2009 for å oppfordre ofre til å anmelde voldshandlinger, og har i sterk grad påvirket prosessen som førte til at loven mot vold i hjemmet fra juli 2011 ble godkjent. Norsk Folkehjelp har støttet arbeidet til Forum of Women Journalists siden 2009.

Da dommeren leste opp dommen til Marias ektemann, sa han også at denne loven spiller en avgjørende rolle i alle voldssaker og er et effektivt juridisk verktøy for forsvaret i slike saker.

Før loven mot vold i hjemmet fantes, ville en kvinne som prøvde å anmelde ektemannen for vold til politiet mest sannsynlig bli møtt med likegyldighet og spørsmålet: «Og hva gjorde du for å provosere ham?».

– JEG HOLDER HODET HØYT HEVET

Maria og familien hennes var fornøyde med dommen, og spesielt utvisningen. Maria var redd for at Tomás vil prøve å fullføre det han hadde begynt på den dagen i november hvis han skulle få sjansen. Etter at dommen var lest opp, sa Maria til Forum of Women Journalists:

– Jeg har ren samvittighet og jeg holder hodet høyt hevet. Jeg døde nesten av volden jeg ble utsatt for, og alt jeg har gjort, har vært for å forsvare meg.

Hun har også en beskjed til andre som utsettes for vold i hjemmet:

– Ikke være redd eller skamfull. Alle som blir krenket, angrepet og misbrukt, er ofre for vold. Den beste måten vi kan bryte voldssirkelen på, er å anmelde personen.

ETTERSKRIFT

30. oktober 2012, fikk Norsk Folkehjelp den triste nyheten om at Maria de Lourdes hadde dødd plutselig av hjerteinfarkt. Norsk Folkehjelp og Forum of Women Journalists har uttrykt sin dypeste medfølelse med familien hennes. Måtte denne artikkelen være til minnet av en modig kvinne som gikk foran som et svært viktig eksempel i kampen mot vold i hjemmet i Angola og overalt ellers i verden.

Høyrer på dei gamle

TEKST OG FOTO Cristina Santacruz og David Bergan (Norsk Folkehjelps Latin-Amerikakontor)

– Vi unge kjenner at vi er med på noko viktig og at vi markerer oss som urfolk og ungdom. Vi vel våre eigne representantar frå heile landet og vi fekk gjennomslag for eit nasjonalt urfolksungdomsutval, sier Mario Villazon (25), nyvalt leder av ungdomsutvalet på ONICs kongress.

Mario Villazon i rosa skjorte sammen med andre ungdommer på ONICs kongress

KONGRESSEN ER EI STOR hending for ONIC (den nasjonale urfolksorganisasjonen i Colombia) og Colombias 102 urfolk. Rundt 6000 medlemmer deltok i løpet av den veka kongressen varte, og 750 av dei hadde mandat frå sine grupper og lokalsamfunn til å stemme over kven som skal leie ONIC dei komande fire åra. Særleg slåande var det kor mange unge som deltok. Norsk Folkehjelps deltakarar på kongressen nytta høvet til ein prat med Mario, som representerer ungdommen opp mot styret.

MANGE UNGE URFOLK I GERILJAEN

– Kva er det ungdomen bekymrar seg for og engasjerer seg i?

– Det er mykje. Ta no fredsprosessen, som er eit veldig aktuelt tema, og som blei diskutert her på kongressen i dag. Når kanskje så mange som 40 prosent av geriljasoldatane er av urfolksbakgrunn og halvparten av geriljaen er ungdom, så er det openbart at fredsprosessen angår oss direkte. Andre tema som opptek oss er det store fråfallet av urfolksungdom frå grunnskule og høgre utdanning, og dei mange som flyttar eller flyktar. Nokre glir inn i prostitusjon og alkoholisme. Vi er redde for å miste våre røter som urfolk.

MØTER SKEPIST FRÅ ELDRE

– Kva er som har fått deg og andre unge her til å organisere dykk, kva er motivasjonen for å delta i ONIC og etablere dette nye ungdomsutvalet?

– Det er viktig fordi vi får høve til å dele erfaringar mellom oss og til å bygge organisasjonen vidare. Vi kjenner oss representerte gjennom dei nye styrerepresentantane og vi kjenner at våre stemmer og synspunkt blir teke på alvor. Mange av oss er urfolksungdom som bur i lokalsamfunna våre. Vi ser med uro på andre som glir bort frå dei kulturelle røtene sine.

– Har de møtt mykje motstand eller skepsis?

– Vi kan nok seie at vi har møtt motstand. Det manglar mykje på at leiarane tek satsinga på ungdom heilt på alvor. Dei ser lett på ungdom som uansvarlege og rotete, men det trur eg vi har motbevist på denne kongressen. Ettersom ONIC har vedteke å satse på politisk skolering, så har vi gått inn for at EFIN skal satse på politisk skolering av ungdom.

FORMIDLAR SPRÅK MED MUSIKK

– I Guatemala ser vi indianarungdom som lagar eigne band og spelar «rap» på eige språk. Det er mulig at mødrene ikkje likar blandinga mellom det nye og det gamle, men dei har med seg sitt språk og erfaringar inn i den nye musikken. Korleis ser du på slike måtar å møte det moderne på?

– For mange år sidan starta våre leiarar ein kulturell «gjenoppbyggingsprosess» for vårt folk, så i dag er det færre ungdomar som fornektar identiteten sin. Dei eldste gjev oss orientering og retning. Det set vi pris på. Det er med dette som utgangspunkt at vi byrjar gå. Frå starten av lærer vi å formidle vår musikk, våre kulturelle verdiar. Vi kan ikkje forandre på arven vår. Eg blir bekymra når eg ser unge som tilpassar seg kulturen i storsamfunnet heilt og fullt.

– Kva urfolksgruppe høyrer du til?

– Eg høyrer til Kankuamofolket. Vi er 18 000 menneske. Rundt 14 000 av oss bur i dei opprinnelege områda, medan resten r har flytta inn til storbyar, dei fleste på grunn av den væpna konflikten. Befolkningstalet vårt aukar likevel. Det har nok samanheng at det har vore ganske fredeleg i våre område no dei seinare åra.

– Har du bidratt til denne veksten?

– Ja, kona mi er 4 månader på veg, seier Mario Villazon med eit breitt smil.

På vei mot fred i Colombia?

TEKST Helle Berggrav Hanssen FOTO David Bergan

I midten av oktober møttes representanter for den colombianske regjeringen og FARC-geriljaen i Oslo for å markere starten på fredssamtaler som søker å finne en fredelig løsning på en av verdens eldste væpnede konflikter.

COLOMBIAS BEFOLKNING HAR levd med væpnet konflikt i over 50 år. De sentrale aktørene er regjeringsstyrker, paramilitære og geriljagruppen FARC. Mafiavirksomhet knyttet til narkotika har blitt en integrert del av konflikten.

Sivilbefolkningen befinner seg i kryssilden. Urfolk, småbønder og afrocolombianere er særlig utsatt. De presses bort fra jorda si; nærmere fem millioner mennesker er tvunget på flukt fra sine hjem. Mange tusen ledere og aktivister i fagbevegelsen, blant urfolk, i kvinneorganisasjoner, blant studenter, journalister og i menneskerettighetsorganisasjoner er blitt forfulgt, trakassert og drept. Titusener av kvinner er blitt utsatt for voldtekt og annen seksualisert vold, og ungdom tvangsrekrutteres til de væpnede styrkene.

RYKTER OM FREDSFORHANDLINGER

I september begynte det å svirre rykter om forestående fredssamtaler mellom regjeringen og FARC. Like etter ble det bekreftet, og informert om at Norge og Cuba skulle være tilretteleggere, med støtte fra Chile og Venezuela. Partene har i forkant brukt flere måneder på å bli enige om premissene for fred.

Temaene er omfattende: jordfordeling, garantier for utøvelse av politisk opposisjon og deltakelse, rettigheter for ofrene for konflikten, narkotikatrafikk, og en slutt på den væpnede konflikten. Regjeringen har nektet å inngå våpenhvile før en fullstendig fredsavtale er undertegnet fordi de hevder FARC benyttet våpenhvilen til å reorganisere og styrke seg militært sist det var forhandlinger, i 1999–2002.

Bakgrunnen for fredssamtalene er at regjeringen innser at væpnet kamp alene ikke vil avslutte konflikten. Også FARC innser at de ikke vil vinne militært. De er svekket militært og politisk. For ti år siden ble det anslått at de hadde 16 000 soldater, i dag er tallet halvert. Flere av deres ledere er drept eller tatt til fange. FARCs omdømme har også falt etter at de i økende grad har involvert seg i narkotikatrafikk for å finansiere geriljavirksomheten.

RIKE JORDEIERE

Men det er mange utfordringer på landets vei mot fred. Colombia er et sterkt klassedelt samfunn. Ekstremt skjev fordeling generelt og jordfordeling spesielt, var årsaken til at konflikten startet. På landsbygda eier godseiere 80-85 prosent av jorda. Den øvrige befolkningen er jordløse landarbeidere og småbønder.

Norsk Folkehjelps samarbeidspartner ONIC (den nasjonale urfolksorganisasjonen) frykter at den private jorda ikke vil inkluderes i omfordelingen.

– Det er noen få mennesker som eier mesteparten av den fruktbare jorda i Colombia, sier Juvenal Arrieta, Generalsekretær i ONIC. – Vi frykter at denne jorden ikke vil røres under forhandlingene, at de bare vil diskutere jorden i regnskogen og i mindre fruktbare områder, inkludert urfolksterritoriene.

Foreløpig inkluderer fredssamtalene bare regjeringen og FARC, men en forutsetning for varig fred at også andre sektorer tas med i samtalene, som urfolksorganisasjoner og andre sosiale organisasjoner, menneskerettighetsaktivister og fagbevegelsen.

Det er ikke satt noe tidspunkt for når samtalene skal være avsluttet. Mens Santos snakker om måneder, ikke år, sier FARC at de er innstilt på å sitte til de er ferdig.

Etter 50 år skimtes et lys i tunnelen, men hindringene er fremdeles mange. Hvis forhandlingene lykkes, vil millioner av mennesker kunne vende hjem, og deres hverdag normaliseres. Flere generasjoner av colombianerne har aldri opplevd virkelig fred, og trenger vår og det internasjonale samfunnets støtte for å sikre en bedre fremtid.

Ingar Pettersen & Co as
Rådgivere i bedriftsutvikling og styring

Aktietrykkeriet a.s
www.aktietrykkeriet.no • Tlf: 63 88 73 00

– ledd i næringskjeden
www.norskprotein.no

Musikernes fellesorganisasjon
www.musikerorg.no

Norsk
Nærings- og
Nytelsesmiddelarbeiderforbund

Lilletorget 1 Postboks 8719 Youngstorget, 0028 Oslo
Tlf: 23 10 29 60 www.nnn.no

Norsk Folkehjelp takker for støtten fra lokale klubber og foreninger

Norsk Tjenestemannslag

Fellesforbundet

NTL Norsk Medisinaldepot Avd. 54	NTL Mattilsynet	Fellesforbundet marinestasjonens Fagforening
NTL Fiskeridirektoratet	NTL Folkehelseinstituttet	Fellesforbundet Avd. 25 Stavanger
NTL Skatt	EL & IT FORBUNDET	Tofte og Hurum Fagforening
NTL Norges Idrettshøyskole	EL & IT Elektroarbeidernes Fagforening	Avd. 850 Oslo Grafisk Fagforening

Norsk Folkehjelp takker sine hovedsamarbeidspartnere

EL&IT FORBUNDET

Norsk Tjenestemannslag

FAGFORBUNDET

NORSK TRANSPORTARBEIDERFORBUND

Fellesforbundet

NORSK FENGSELS- OG FRIMSORGS FORBUND

FO

1892 Norsk Jernbaneforbund
Møllergt. 10, 0179 Oslo

FLT

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund

HK
HANDEL OG KONTOR I NORGE

NAF Norsk Arbeidsmandsforbund

INDUSTRI ENERGI

LO

coop

posten

storebrand

OM NORSK FOLKEHJELP

NORSK FOLKEHJELP ER fagbevegelsens humanitære solidaritetsorganisasjon. Vi jobber med internasjonalt utviklingsarbeid, humanitær minerydding, sanitet og redningstjeneste, integrering og asyl. Norsk Folkehjelp har mer enn 9500 medlemmer i Norge og 2600 ansatte i over 35 land.

OM APPELL

APPELL ER ET fagblad for Norsk Folkehjelps medlemmer, ansatte, samarbeidspartnere og støttespillere. Formålet med Appell er å formidle Norsk Folkehjelps synspunkter og bidra til intern og ekstern debatt omkring de standpunkt organisasjonen tar. Appell skal ha en fri og kritisk dekning av Norsk Folkehjelps aktiviteter nasjonalt og internasjonalt og etterstrebe å gi et realistisk bilde av resultatene av Norsk Folkehjelps arbeid og ressursinnsats.

HER FINNER DU OSS

Norsk Folkehjelps regionkontorer nåes på tlf.: 22 03 77 00

REGION NORD

Postboks 6166,
9291 TROMSØ
regionskontoret.nord@npaid.org

REGION MIDT-NORGE

Folkets Hus, Olav Tryggvasonsgt. 5
Postboks 172 Sentrum,
7401 TRONDHEIM
regionskontoret.midt@npaid.org

REGION VEST

Teatergt. 34, 5010 BERGEN
regionskontoret.vest@npaid.org

REGION SØR-VEST

Folkets Hus, Jens Zetlitzgt. 21, 3. etg.
4008 STAVANGER
regionskontoret.sor.vest@npaid.org

REGION SØR-ØST

Farmannsveien 3, 3111 TØNSBERG
regionskontoret.sor.ost@npaid.org

REGION ØST OG KURSKONTORET

Besøksadresse: Folkets Hus, Hunndalen
Postadresse: Pb 611, 2809 GJØVIK
regionskontoret.ost@npaid.org
kurs@npaid.org

B **PostAbonnement**

RETURADRESSE
Norsk Folkehjelp
Postboks 8844 Youngstorget
0028 OSLO

Rettferdig tilgang til naturressursar **i Sudan**

FOTO Henrik Stabell

Det er ein direkte samanheng mellom fattigdom og mangel på kontroll over naturressursar som land og vatn.

Industri Energi støttar Norsk Folkehjelp sitt arbeid i Sudan, og bidreg med 1 million kroner over ein 4-års periode. Norsk Folkehjelp samarbeidar med lokale styresmakter og partnerar i Sør-Sudan for å sikre folk rettferdig tilgang til naturressursar. Det er også viktig å styrkje folket sin rett til å delta i politiske prosessar. Målet er å bidra til utvikling av eit politisk rammeverk der lokalbefolkninga kan vere med å bestemme korleis ressursane vert fordelt. Det er ein direkte samanheng mellom fattigdom og mangel på kontroll over naturressursar som land og vatn. I Sudan-programmet bidreg Industri Energi til sosial og økonomisk utvikling.

INDUSTRI ENERGI

Norsk Folkehjelp
Solidaritet i praksis